

DE VRIJE GENADE VERHEERLIJKT IN HET
VOORBEELDIG, GODZALIG
LEVEN EN STERVEN
VAN DE STUDENT

JOHN JANEWAY

OVERLEDEN IN 1657 IN DE LEEFTIJD VAN RUIM 23 JAAR

Vertaald door

JACOBUS KOELMAN
1632-1695

PREDIKANT TE SLUIS

Uitgave:

Plichten der Ouders,
Waaraan toegevoegd

20 en 2 exempelen van vroeg bekeerde en jongstervende kinderen
1679

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2008

Voorwoord

John Janeway werd geboren te Lilley in Hertfordshire op 27 oktober 1633. Hij was de zoon van de predikant William Janeway.

De levensbeschrijving van John is aan de hand van zijn broer James. James Janeway, geboren ca. 1636 in Hertfordshire, studeerde aan Christ College te Oxford, waar hij in 1659 zijn B.A. behaalde, toen John Owen (1616-1683) doceerde aan de Universiteit. James was met zijn jongere broer Abraham (geboren 1638) en William Janeway de Puriteinse beginsels toegedaan. Tijdens de Grote Uitwerping, 1662, werden zij van de kerk van Engeland verwijderd en preekten daarna waar ze gelegenheid vonden. James Janeway stierf in 1674 aan tuberculose. Al James 5 broers stierven hieraan voor hun 40^e jaar.

James beschreef het leven van zijn broer John, *Invisibles realities, demonstrated in the holy life and triumphant death of Mr. John Janeway* (1673).

Het bekendste werk van James Janeway is zijn levenbeschrijvingen van jong gestorven kinderen: *A Token for Children: Being An Exact Account of the Conversion, Holyand Exemplary Lives, and Joyful Deaths, of several Young Children*.

Het verscheen in 1671; een tweede deel kwam een jaar later uit.

Jac. Koelman vertaalde dit werk in 1679. De Rotterdamse predikant Wilhelmus Eversdijk (1653-1729) verzorgde een nieuwe uitgave met de titel: *Des Heeren lof verkondigd uit den mond der Kinderen*.

De vreze des Heeren is het beginsel der wijsheid, en de wetenschap der heiligen is verstand. Spreuken 9:10.

Ik Wijsheid, woon bij de kloekzinnigheid, en vind de kennis van alle bedachtzaamheid. Ik heb lief, die Mij liefhebben; en die Mij vroeg zoeken, zullen Mij vinden. Rijkdom en eer is bij Mij, duurachtig goed en gerechtigheid. Mijn vrucht Is beter dan uitgegraven goud, en dan dicht goud; en Mijn inkomen dan uitgelezen zilver. Ik doe wandelen op de weg der gerechtigheid, in het midden van de paden des rechts. Opdat ik Mijn liefhebbers doe beërven dat bestendig is, ene Ik zal haar schatkameren vervullen. Nu dan, kinderen, hoort naar Mij! Want welgelukzalig zijn zij, die Mijn wegen bewaren. Want die Mij vindt, vindt het leven, en trekt een welgevallen van de Heere. Maar die tegen Mij zondigt, doet zijn ziel geweld aan; allen die Mij haten hebben de dood lief. Spreuken 8:12, 17-21, 32, 35, 36,

JOHN JANEWAY, werd geboren de 27^e oktober in het jaar 1633, van Godsdienstige ouders, te Lilley, in Engeland, in het Graafschap van Herford. Hij gaf al vroeg aan zijn ouders ongewone blijken, waaruit zij hoop schepten op een troostrijke toekomst. Zo zelfs, dat sommigen die dit kind zagen, vreesden dat zijn leven slechts kort zou duren. Terwijl anderen hoopten, dat God enig buitengewoon werk door of voor dit kind te doen had, eer het stierf. Deze werden in hun gissing over hem niet bedrogen.

Hij overtrof spoedig in kennis diegenen, die hem in jaren te boven gingen. In vlugheid van verstand, vastheid van beoordeling en sterkte van geheugen had hij niemand van zijn jaren boven hem, en weinige waren hem gelijk. Zijn vader leerde hem de beginsels van de Latijnse taal, waarna hij op de Latijnse school te Londen besteld werd, onder de zorg van Mr. Langley en aanmerkelijke vorderingen in de Latijnse, Griekse en Hebreeuwse talen maakte.

Toen hij ongeveer elf jaren oud was, kreeg hij grote lust in de rekenkunst en in de Hebreeuwse taal. Ongeveer twaalf jaren oud zijnde, ontving hij bekwame gelegenheid om onderwezen te worden in de wiskunde, en hij maakte zulk een voortgang in deze zware studiën, dat hij, alvorens hij dertien jaren oud was, Oughthned met verstand las. Een persoon van aanzien, de wonderbare vordering van deze jongeling vernemende, ontbood hem naar Londen, en hield hem enige tijd bij zich, om hem de wiskunde voor te lezen. Ook had hij geen kleine kennis van de muziek, en andere wetenschappen, die met de wiskunde vergezeld gaan.

In het jaar 1646 werd hij door de geleerde edelman Mr. Rons, die opperste van het Eton College was, verkoren om daar te wonen; en onderzocht zijnde in de Hebreeuwse taal, beantwoordde hij aan de hoge verwachtingen, die men van hem gekoesterd had.

Daar enige tijd gebleven zijnde, kreeg hij verlof om naar Oxford te gaan, om zijn studie in de Mathematica (wiskunde) te voltooien. Daar genoot hij de hulp en ondersteuning van de geleerde Professor aan die academie, Dr. Ward, die zijn buitengewoon toenemen in de studiën opmerkende, hem als een wonder van zijn eeuw beschouwde, en hem zo zeer beminde, dat hij na zijn dood gedurende enigen tijd zijn naam nauwelijks kon noemen, zonder het storten van tranen.

Na drie maanden moest hij terugkeren naar Etons College, waar hij door het maken van een almanak, en de berekening van eclipsen, die in de volgende jaren moesten plaats hebben, proeven gaf van de buitengewone vlijt door studie in de Astronomie, waarmee hij de tijd van zijn afwezigheid besteed had. Zodat in deze tijd de ogen van velen op hem gevestigd waren, die hem beschouwden als de roem der school.

Ongeveer zeventien jaren oud zijnde, werd hij gekozen tot lid van het King College te Cambridge. Behalve zijn grote geleerdheid, en vele andere versierselen der natuur, was zijn gedrag zacht en liefelijk, zeer beleefd en aangenaam. Zodat hij van allen bemind werd, en elk goed van hem sprak. Hij had veel vermogen over zijn driften, en was grotendeels vrij van de fouten, die gewoonlijk zulke jaren en plaatsen vergezelschappen. Maar in deze tijd verstond hij zeer weinig van de waardigheid van Christus, en van het belang zijner ziel. Hij bestudeerde wel de hemelen, en wist de loop van zon, maan en sterren; maar dit was ook zijn hoogste studie. Hij dacht nog weinig aan God, Die al deze dingen gemaakt had. Hij speurde weinig de bewegingen na van zijn eigen hart; hij was nog niet veel bezig in het ernstig opmerken van het

afzwerfen van zijn geest. Het schepsel had hem nog niet geleid tot de Schepper; hij was slechts genegen om zich met enkele speculaties en beschouwingen op te houden.

Maar God, die hem van alle eeuwigheid verkoren had om een van diegenen te zijn, die voor eeuwig als de zon aan het firmament zullen schijnen in heerlijkheid, scheen op Zijn ziel met kracht, toen hij ongeveer achttien jaren oud was. Hij overtuigde hem, welk een arme zaak het is, zoveel van de hemelen te weten, en daar nooit in te komen, en dat de grootste kennis in de wereld, zonder Christus, slechts enkel ijdelheid is. Nu erkende hij, dat Mr. Bolton met grote reden had gezegd: „Geef mij de voortreffelijkste wereldling, die ooit op aardse stof trad, rijkelijk gekroond met al de versierselen en uitstekendheden van de natuur, kunst, staat en heerlijkheid, of wat het hart daarbij wensen kan; doch zonder het leven der genade, om dezelve te bezielen en te veredelen, ... is hij voor het oog van de hemelse Wijsheid maar als een verrot kreng, met bloemen bestrooid, als opgepronkte drek, vergulde verrotting en gouden verdoemenis”.

Het grote werk der bekering werd niet in zijn ziel gebracht op die vreselijke wijze, zoals plaats heeft bij sommigen, die God voor heeft veel te geven en te gebruiken; maar het behaagde de Heere zijn hart zacht te ontsluiten, door het voorbeeldig leven, de hemelse en krachtige aanspraak van een jongen in het College, wiens hart God ontstoken had met liefde tot het heil van zijn ziel. De Geest Gods achtervolgde zijn toespraken met zulk een kracht, dat die het middel werden tot zijn levendmaking. Hij zegende daartoe ook het prediken van Dr. Hill en Dr. Arrowsmith, en het lezen van Mr. Baxter's boek, van *de Eeuwigdurende rust der Heiligen*. Nu kon men gemakkelijk een grote omkering in hem bespeuren; hij leek een ander mens. Nu was hij zozeer opgenomen met dingen, die boven de maan en sterren zijn, dat hij weinig tijd had, om aan andere dingen te denken, zodat zijn smaak voor de studiën veel verging. Nu begon hij zich te ontfermen over degenen, die alles onderzochten, behalve wat het meest nodig is gekend te worden: Christus en zichzelf. Hetgeen hij weleer zijn winst rekende, dat achtte hij nu verlies om Christus' wil, Ja gewis, hij achtte alles maar drek in vergelijking van Christus, *en wenste niets te weten dan Christus en Dien gekruist*. Niet dat hij de menselijke geleerdheid als onnut aanzag; maar als zij niet onder Christus was gesteld, zag hij die wijsheid aan als dwaasheid, en die geleerdheid als uitzinnigheid, en als datgene, wat een mens de duivel slechts meer gelijk en tot zijn dienst meer bekwaam zou maken, en zijn ellende in de eeuwigheid verzwaren zou.

Nu begon Mr. John Janeway te overwegen, hoe hij best gebruik zou maken van hetgeen hij al wist, en hoe hij zijn studiën tot het rechte oogmerk zou aanwenden. De genade trok hem niet af van zijn studiën, maar zij maakte hem daarin vlijtiger en geestelijker. Nu was Christus het einde en de grond van alles. Hij overdacht hoe hij zijn liefde en dankbaarheid zou uitdrukken aan Hem, Die hem uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht gebracht had. Tot dat einde schreef hij vele heerlijke brieven, waarin hij zo grondig en uit ondervinding sprak van de dingen Gods, dat een oud Christen zich niet zou hebben behoeven te schamen, die geschreven te hebben. Hij was evenals de jonge Elihu, met wiens woorden hij zijn vrijmoedigheid bij personen van jaren, over wier zielen hij veel medelijden had, placht te verschonen. De geur van zijn genade was zeer zoet; hij kon niet nalaten te spreken van die dingen, die hij gezien en gehoord had, en de hele wereld te nodigen, om te smaken en te zien hoe goed de Heere is.

Eerst begon hij met zijn nabestaande vrienden; hen biddende en smekende, dat zij mochten denken aan hun kostelijke en onsterfelijke zielen, en zorg dragen voor hun

doodbed en voor de eeuwigheid. Met groot medelijden bepleitte hij Christus' zaak bij hen, en gebruikte daartoe bewegelijke uitdrukkingen, krachtige betuigingen en particuliere toepassingen. Hij sprak met bijzondere deftigheid en eerbied van de verborgenheden des Evangelies. Hoedanig zijn taal was, toen hij tussen de 18 en 19 jaar oud was, kan men afleiden uit de volgende brief, die hij schreef aan een oud predikant, die van zijn familie was, en welke op die tijd zeer bezwaard was.

Dit schreef John Janeway:

Eerwaarde Heer!

„Twee dingen zijn er, welke ik gevonden heb in uw huisgezin te ontbreken, hoewel niet in alle trappen, nochtans in die trap, waarin zij moesten zijn; namelijk, de dadelijke *kracht* van Godzaligheid en Godsdienst, en dan hetgeen de vrucht daarvan is, die blijmoedigheid, dat vermaak, die geestelijke vreugde en klaarheid van gemoed, die in de Waarheid, en nergens anders, te vinden is. Niet in de Godsdienst, in haar zwakste trappen, maar in een dadelijke wakkerheid, kracht en leven, en in een ander standvastig wandelen met God. Uit een teer gevoelen van de waardij der zielen, inzonderheid die van uw huisgezin. En wetende welke plicht ik daaraan schuldig ben, en vertrouwend dat het wèl zal opgenomen worden, heb ik ondernomen, mijn gedachten daaromtrent open te leggen.

In de meeste huisgezinnen van Engeland, vrees ik, is noch de gedaante, noch de kracht der Godzaligheid, noch vreze Gods, noch acht geven op Hem, noch werken onder Hem, of in opzicht van Hem. Deze zijn in mijn oordeel tweemaal gestorven; ja, zij hebben niet meer dan het dode lichaam van de Godsdienst. Het zijn voorwerpen van medelijden; en o, hoe weinig zijn er, die enige ontfermende gedachten over zichzelf hebben!

Anderen zijn er, die op de een of andere wijze hetzij door overlevering van goede ouders, hetzij doordat zij de wijze van doen kennen van mensen van hun rang - hetzij door het dikwijls instampen van goede onderwijzingen van Christelijke vrienden of vrome Leraars, hetzij door enige knagende uitbarstingen van de consciëntie, - de uiterste bast of schil van de Godsdienst verkregen hebben zonder enige kern of vastheid. Dit geslacht vertrouwt gewoonlijk op deze zijn Godsdienst, dat die hen in de hemel brengen en uit de hel houden zal, al leeft het zonder God in de wereld. Dit zijn ook arme schepselen, haastende tot hun eigen verderf, en zij weten het niet; ja, zij denken dat zij op een schone weg ten hemel zijn. O, dat er niet een huisgezin was, waaraan wij vermaagschapt zijn, wat droevige reden van vreze gaf, dat het in zulk een staat, of bijna in zulk een staat was.

Een derde slag van mensen is er, die de dadelijkheid van de Godsvrucht hebben, maar nog in vele zwakheid, koudheid, bezwijking, duisterheid en verslapping. Die enig leven in hun hoofd, en een weinig in hun hart beginnen te hebben, maar de voeten van hun genegenheden en daden hebben weinig beweging.

En waar zullen wij een Christen vinden, die wat hoger is gekomen, ja die in goede ernst probeert wat levendiger te worden? Nu, daar is veel hoger te geraken. Er is een wandel te hebben in de hemel, terwijl wij op de aarde zijn. Dit bespreken van God, de hemel en de dingen van de Godsvrucht, bestaat niet in enkel tweemaal daags te bidden, en de Sabbat op een algemene wijze te houden. Het bestaat niet in weinige gedachten van godsdienstige voorwerpen, die op een algemene wijze in de zin komen, en even licht verloren als verkregen worden; ... maar de ware godsvrucht verwekt de ziel tot verlangen, hongeren en dorsten, niet zonder enig genieten. Godsdienst in haar kracht is, te werken voor God met kracht, ernst, ingespannenheid, helderheid en kalmte van gemoed. De vruchten des Heiligen Geestes zijn *blijdschap en vrede*.

Vreze, ongerustheid en verschrikkingen zijn gewoonlijk de inleidingen tot een betere staat, maar zij zijn het wezenlijke van de Godsdienst niet, ja men moet arbeiden om de tegenovergestelde gestalte des geestes.

Om nog klaarder te spreken, Eerwaarde heer, en om u te zeggen, wat vrezen en jalersheid zijn, met eerbiedigheid voor u, en teder genegenheid tot uw huisgezin: ik vrees dat uzelf teveel aan moedeloze en zwaarmoedige gedachten onderworpen bent.

Laat mij toe, dat ik de oorzaken daarvan, met onderwerping aan uw oordeel, opgeef.

1. De eerste oorzaak, meen ik, dat wel mocht wezen, dat u terugziet op het aanvaarden van uw Predikambt, zonder die eerbiedigheid, zorg, heilige ijver voor God, liefde tot Christus en medelijden over de zielen, welke van een ieder vereist worden, die dat heilig ambt aanneemt. Misschien was er meer een uitzien naar uw eigen leven in de wereld, dan om voor God te leven. Of dit zó, of dat het erger is, het is te verbeteren. Dit heeft een verwondende kracht in zich, wat, als het gevoeld wordt, zal smartelijk ervaren worden, gelijk het in zichzelf ook is. Maar gedurige droefheid en bezwaarde gedachten houden deze wonde te lang open, en dienen niet om ze genezen te krijgen. Wonden moeten wel eerst geopend worden, opdat ze gezuiverd, en haar vuiligheid ontdekt moge worden, tot uitzuivering en genezing; maar niet langer dan totdat de balsem Gileads wordt toegepast, opdat zij genezen worden. En als Christus recht gebruikt wordt, dan laat Hij blijdschap en troost na. Want gestadige ootmoed des geestes kan zeer wel bestaan met deze vrede Gods.

2. Een tweede oorzaak van uw bezwaardheid kan wezen, een gevoelen van de staat des volks, wat God aan u toevertrouwd heeft. En werkelijk, wie kan nalaten te treuren, over zulk een volk? Het is een voorwerp van ontferming, en dat te meer, omdat het geen ontferming over zichzelf heeft. Ik heb menigmaal met God geworsteld, opdat Hij u wilde besturen in wat uw plicht is omtrent hetzelve, wat ik mij verzeker, dat ook uw ernstig verzoek is.

Nu, indien u na ernstig onderzoek van uzelf, doet wat uw consciëntie besluit uw plicht, en ernstig tracht te doen, dan moet u op God rusten, opdat Hij krachtig werke. Laat niemand denken, dat hij barmhartiger zal zijn dan God, want zodoende gaat hij buiten zijn palen. Dit is niet meer reden van bezwaardheid voor u, dan de tegenstand, die de Apostelen soms ondervonden, die nochtans zich verblijdden in de verdrukkingen.

3. Een andere oorzaak van bezwaardheid kan wezen, de verdeeldheden die er zijn, tussen u en enige van uw vrienden. O, dat de Geest van zachtmoedigheid en wijsheid alle oorzaak van droefheid daarover mocht wegnemen! Maar indien de kracht der Godzaligheid meer was in de harten en huisgezinnen, al de oorzaken van zulke moeilijkheid zouden vlug weg zijn. Er zou weinig zijn, wat bestraffing zou verdienen, en er zou een bekwaamheid van geest zijn, om bestraffing te geven en te verdragen; te geven in zachtmoedigheid en tederheid, en te verdragen in ootmoed, lijdzaamheid en dankbaarheid.

4. U hebt wellicht enige zorg en gedachten, hoe het met uw huisgezin na uw dood zal zijn. Maar laat geloof en vorige ondervinding u leren, al zulke gedachten te verdrijven.

5. Ook kan een oorzaak van zwaarmoedigheid zijn, uw humeur en de eenzaamheid. Maar er is een plicht, welke, indien deze geoefend werd, alles zou verdrijven, namelijk hemelse overdenking en beschouwing van de dingen, waartoe de Christelijke Godsdienst strekt. Indien wij maar één uur op de dag nauw met God wandelden, o, welk een invloed zoude het voorts de gehele dag op ons hebben! En werd het recht verricht, welk een invloed zou het op het gehele leven hebben! Deze plicht met haar nuttigheid, wijze en bestiering, enz., kende ik te voren enigermate; maar ze werd mij

meer op het hart gedrukt door Mr. Baxters' *Eeuwigdurende rust der Heiligen*, welk boek nauwelijks te hoog kan geschat worden, en waarvoor ik reden heb om eeuwig God te loven.

Belangende uw lieve vrouw: ik vrees, dat haar zorgen en moeilijkheden van de wereld haar hart te veel aftrekken van met God zo nauw te wandelen, gelijk zij behoort te doen, en van een ernstige poging naar hogere trappen van genade. Ik beveel haar dan ook deze voortreffelijke plicht van overdenking aan. Het is een bitter zoete plicht; bitter voor de verdorven natuur, maar verricht zijnde, zoet voor het wedergeboren deel. Ik bid haar en u, ja ik leg u dat op, met ootmoed en tederheid, dat aan God ten minste een half uur verleend worde op een dag, tot deze oefening. O, deze zeer kostelijke, zielopwekkende, zielverrukkende en zielvolmakende plicht! Neem dit van uw lieve vriend aan, als gesproken met eerbiedigheid, dadelijke liefde en getrouwheid. Mijn vrees en achterdocht dat ik mocht vergeefs spreken, doet mij wederom zeggen, ik, of God door mij, belast u hiermee,

Laat mij nog één besturing geven: dat niemand in uw huisgezin zich tevreden stelle met het huiselijk gebed; maar laat een ieder tweemaal daags, indien het mogelijk is, tot God naderen in het heimelijk gebed. Hier kunnen de geheime noden opengelegd worden; hier kunnen grote weldaden verzocht worden met grote ernst; hier kunnen de afdwalingen en koudheid, die in die huisgodsdienst oefening waren; beklagd en verbeterd worden. Dit is de weg om te verkrijgen ernst, dadelijkheid, oprechtheid en blijmoedigheid in de Godsdienst, *en zo zal de blijdschap des Heeren uw sterkte zijn.*

Laat degenen, die hun plicht kennen, die doen. Indien iemand het geen nodige plicht acht, laat hen vrezen, dat ze mochten verliezen het voortreffelijkste hulpmiddel tot een heilig, vrolijk en nuttig leven, onder de bijstand van Gods Geest, terwijl zij verzuimen wat zij onnodig denken te zijn.

Neem deze besturingen aan als een blijk van oprechte genegenheid, enige van mijn eigene ondervinding, en allen van een dadelijke en meedogende begeerte naar uw vreugde en troost. De Heere lere u in deze en in andere dingen.

Ik bid u, dat gij niet nalaat te arbeiden, voordat u ware geestelijke vreugde en vrede in de Heere verkregen hebt. De God des vredes geve u Zijn bestiering, en voorsmaken van Zijn vertroosting in dit leven, en volmaaktheid in het eeuwige leven, in de genieting van de oneindige heiligheid, zuiverheid en voortreffelijkheid door Christus.

Dus biddende zal ik blijven, enz.”

John Janeway

Toen hij ongeveer twintig jaren oud was, werd hij *Master van het College* gemaakt, hetwelk hem zeer diende tot bevordering van des Heeren Christus belangen. Hij wist liefelijk in de genegenheden der jongelingen in te dringen, wensende hen allen, immers zoveel hij kon, met zich ten hemel te nemen. Hij deed veel moeite op sommigen, om hen met genade begiftigd te zien, en om diegenen, die het aangezicht naar de hemel gericht hadden, aan te moedigen.

Ten aanzien van Zijn nabestaanden was er nooit een meedogender en teerhartiger broeder. Hij schreef hun vele bewegelijke brieven, welke hij met gebeden en tranen achtervolgde, opdat ze voorspoedig mochten zijn. Menigmaal ging hij tot hen in het bijzonder, en gebruikte de voorkomende gelegenheden, om hun het goede aan te raden. Hij wist de schoonheid van Christus voortreffelijk voor te stellen, en trachtte zeer ernstig om hen af te brengen van zandgronden en van het steunen op

eigengerechtigheid. Hij was als 't ware niet tevreden, zonder zijn vrienden ten hemel te gaan; en door Gods genade was hij onder hen zeer voorspoedig. In het gehele huisgezin van zijn vader ontdekte zich spoedig iets van zijnen geest, zodat de kinderen zich begaven aan het leren van uitgelezen Schriftuurteksten en van hun Catechismus, en zich oefenden in gebeden en overdenkingen. Vader, moeder, broeders, zusters en naburen werden door zijn voortreffelijk voorbeeld en heilige opwekkingen ten goede, aangespoord. Hij was een goede opvoeder, ja zelfs een geestelijke vader van zijn natuurlijke vader, wat wij straks zullen vernemen. Zijn broers hadden reden, om God eeuwig te loven, dat zij zijn gezicht hadden mogen zien, zijn stem horen en zijn wandel opmerken. Welke laatste zoveel levendigheid en schoonheid in zich had, dat hij daardoor de Godsdienst aan een iegelijk, die hem kende, aanpreef. Hij kon met de woorden van Paulus zeggen: *Broeders! De toegenegenheid mijns harten, en mijn gebed tot God voor allen is, dat gij moogt zalig worden.*

Onder andere schreef hij aan zijn broers de volgende brief, waaruit men kan zien, hoe hij tot de welstand van hun zielen genegen was:

„Tussenstand van plaats kan geenszins de natuurlijke band verminderen, waardoor wij in den bloede verenigd zijn, en behoort ook die van de liefde niet te verslappen. Ja, waar ware liefde is, kan hij dit niet doen. Wat betreft mijn liefde tot u, kan ik alleen dit zeggen, dat ik ze beter gevoel, dan ik die kan uitdrukken, zoals het met al de hartstochten gaat. Maar liefde gevoeld en niet uitgedrukt, is weinig waard. Daarom wens ik mijn liefde openbaar te maken op de beste wijze, die mij mogelijk is. Laat ons op elkaar niet alleen zien als broeders, maar als leden van hetzelfde lichaam, waarvan Christus het Hoofd is. Zalig zal die dag zijn, waarin de Heere die vereniging zal ontdekken. Laat ons dan daarnaar snakken en hongeren, zodat onze nauwste verbintenis mag zijn in Christus. Indien wij in Christus zijn en Christus in ons, zo zullen wij eens zijn met elkaar.

Dit weet ik, dat jullie niet kunnen klagen over gebrek aan onderwijs. God is ons niet geweest een dorre woestijn, of een schrale heide. Jullie hebben regel op regel, en gebod op gebod gehad. Hij heeft u geplant aan de waterbeken. Het is wel de Heere alleen, die vruchtbaar maakt, doch wij moeten niet stil staan en niets doen. Er is een kroon, die waardig is gezocht te worden; zoekt dan, en dat ernstig. O, zoekt door gedurig bidden; houdt uw zielen in een biddende gestalte, dit is een grote en nodige plicht; ja, een hoog en dierbaar voorrecht. Als je niets kunt zeggen, leg jezelf op een ootmoedige wijze voor de Heere. Je kunt me geloven; want ik heb door Gods genade ondervonden wat ik zeg. Er is meer zoetheid te vinden in een bestraffing van Gods liefde, dan in al wat de wereld kan opleveren. O, beproeft het maar, *smaakt en ziet, hoe goed de Heere is*. Ga ergens in het verborgen, en werp je neer voor de Heere; en bid God, dat Hij je gevoelig make over je verloren staat van nature, en over de uitnemendheid en noodzakelijkheid van Christus. Zeg: „Heere, geef mij een gebroken hart, verzacht en smelt het. Laat alles gaan in de wereld, gelijk het wil, als ik maar bekwaam mag worden, om Christus te waarderen, en overreed zijn om Hem aan te nemen, gelijk Hij in het Evangelie wordt aangeboden. O, dat ik mocht verlost worden van de toekomstige toorn. O, welk een zegen zou dat voor mij zijn! Wees niet tevreden voor dat de Heere je enigmate geantwoord heeft. O, mijn ingewanden rommelen over jullie, mijn hart weent. O, als jullie eens wisten met welke genegenheid ik nu aan jullie schrijf, en welke gebeden en tranen met deze regels gemengd zijn. De Heere brenge deze dingen nabij en geve jullie een hart om die toe te passen. De Heere zegene al de middelen, die je geniet, want Zijn zegen is alles in allen.

Geef mij verlof, dat ik rechtuit spreek en een weinig nader tot jullie kom; want ik heb je ziel zo lief, dat ik de gedachte van het verlies daarvan niet kan dragen, wetende dat er een grote zaak is die men *wedergeboorte* noemt, en *tenzij iemand wedergeboren worde, kan hij het Koninkrijk der Hemelen niet ingaan*. Gods gunst is zonder dat niet te herstellen. Het fundament van deze nieuwe geboorte wordt gelegd in een gevoel van zonden, in een droefheid die naar God is daarover, en in een bittere gekantheid des harten daartegen. Zonder dit kan er geen zaligheid zijn. Let wel op jezelf en ziet toe, en je zult zien, dat je aan de mond van de hel leeft zonder deze eerste trap, en niets dan vrije genade en zuivere genade is tussen jullie en de staat der duivelen. De Heere verlosse ons van een zorgeloos, gerust hart. Hier zie je de staat van een natuurlijk mens; hoe durft je jezelf dan neerleggen in een zorgeloze onbekommerdheid? O, zie om, en waakt terwille van je ziel.

Wat zal ik zeggen, wat zal ik doen, om je arme zielen op te wekken? Ik zeg nogmaals, zonder bekering is er geen vergeving; en de bekering zelf kan haar kracht verliezen, indien ze niet op de rechte wijze is. Ook zullen het dan tranen, zuchtingen en gebeden niet doen, zonder Christus. De meesten, wanneer zij overtuigd van zonden en onder vreze voor de hel zijn, hopen naar de plichten en verbeteren iets; en zo wordt de wonde geheeld en daardoor blijven duizenden buiten de hemel. Want indien wij niet afgebracht worden zowel van onszelf, als van onze gerechtigheid, dan is het waarschijnlijk, dat wij nooit zullen zalig worden. Wij moeten zien hoe volstrekt wij Christus nodig hebben, en onszelf aan Hem overgeven en alles schade en drek achten, in vergelijking van Christus' gerechtigheid. Ziet dan alleen door Christus uit naar genade; en rust om Zijntwil op Gods barmhartigheid.

De conditiën van het Evangelie zijn: Bekeert u, en geloof. Genadige conditiën! Genade ontvangt men voor halen; ja, genade voor begeren, ja, voor niets dan ontvangen. Begeer je barmhartigheid en genade? Ik weet, dat je ze begeert. Zelfs begeren en hongeren naar Christus is een gave Gods. Laat de begeerte je aan het betrachten zetten, het werk zelf is zoet. Ja, boetvaardigheid en treuren heeft zelfs meer zoetigheid in zich, dan alle troost van de wereld. Op boetvaardigheid en geloof komt rechtvaardigmaking; na deze volgt heiligmaking door de Geest, Die in ons woont. Hierdoor worden wij kinderen Gods en der Goddelijke natuur deelachtig, om zo een nieuw leven te leiden, en enige overeenkomst met God te hebben. Het is een Christen onbetamelijk, een nieuwe geest te hebben, en niet met zijn ganse hart, ziel, sterkte en kracht te werken voor Christus.

Schaam je voor Christus niet; vrees niet de bespottingen en het donker gezicht van goddelozen. Zie wel toe, dat je een onergerlijke consciëntie houdt, en geeft niet in enige bekende zonde toe. Wees veel biddende in het eenzame, en bezig in het lezen van de Heilige Schrift. Daarin zijn opgelegd de heerlijkste verborgenheden, die voor veler ogen bedekt zijn. Mijn grootste begeerte is, dat God Zijn eigen groot werk in u werke. Ik wens jullie niet te zien, zoals voor dezen, maar dat de Heere mij een instrument wil maken voor uw zielenheil, waarnaar ik grotelijks verlang."

Hij schreef vele brieven van die strekking en wenste menigmaal zijn broers te komen bezoeken, opdat hij zelf tot hen mocht spreken, en zien welk uitwerksel zijn brieven, gebeden en tranen hadden. Hij was over hen zeer wakende, gereed om hen te bestraffen, van zonde te overtuigen, en ook wel hen aan te moedigen, op enige beginselen van een goed werk in hen. Op zekere tijd bemerkte hij, dat een van zijn broeders onder het huiselijk gebed sliep. Hij nam daaruit direct aanleiding, om hem aan te tonen, welk een grote verachting dit was van God, hoe weinig gevoel zulk een mens moest hebben van zijn gevaar, welk een vreselijke geveinsdheid, welk een

wonder van verdraagzaamheid het was, dat hij niet ontwaakte in de vlammen der hel. Nadat hij enige tijd bewegelijk met hem gesproken had, behaagde het de Heere met enige kracht te komen, en het hart van zijn broer zacht en gedwee te maken, toen deze ongeveer elf jaren oud was; zodat men hoopte, dat de Heere toen zaligmakend op het hart van dit kind begon te werken; want van dien tijd af werd er een aanmerkelijke verandering in hem bespeurd. Toen hij dit bemerkte, was het hem niet weinig aangenaam. Hij zette hem aan om het werk voort te zetten, opdat de overtuiging niet mocht overgaan, voor dat zij eindigde in bekering. Tot dat einde schreef hij aan hem, om hem in gedachten te brengen, wat God aan zijn ziel gedaan had, hem biddende, dat hij niet tevreden mocht zijn, voor dat hij wist, wat een doorgaande verandering en krachtdadige roeping te zeggen was.

„Ik koop, zeide hij, dat God een goed werk in je, voor je en door je te doen heeft. Ja, ik hoop, Hij heeft het al begonnen. Maar o, berust niet bij enige beginselen, flauw begeerten en traag zoeken. O, gedenk aan je vorige tranen! Iemand kan een weinig schreien over de zonden, en toch daardoor naar de hel gaan. Velen, die onder zulk een werk zijn, schudden wel het gevoelen van zonden af, versmoren hun overtuigingen en keren weder tot dwaasheid. O, wacht je daarvoor. *Zo iemand zich onttrekt, de Heere zal geen welgevallen in hem hebben. Doch ik hope betere dingen van u.*”

Hij merkte op, hoedanig zijn broers zich na het gebed gedroegen; of zij terstond met gretigheid naar de wereld liepen, alsof het gebed een taak was, dan of er een blijvende indruk bij hen was, van God en van de dingen Gods. Eenmaal gebruikte hij deze uitdrukkingen betreffende een van zijn nabestaanden, tot een bewijs van zijn sterke liefde en mededogen over hun ziel: “O, welk een dwaasheid is het, te beuzelen in de dingen Gods; maar ik hoop betere dingen van u. Als ik niet hoopte, waarom zou ik nog treuren over u in het verborgen, gelijk een die uitgeworpen is onder de doden? O, wat kan ik anders voor je doen dan mijn ziel als water uitgieten, en mijn God geen rust geven, totdat Hij je genadig met Zijn heil bezocht; totdat Hij neerwierp, en u weder oprichtte; totdat Hij u verwondde, en weder heelde”.

Hij was krachtig in het bidden, en zijn geest was menigmaal daarin zo vervoerd, dat hij de zwakheid van zijn eigen lichaam en van de geest van anderen, vergat. De gemeenschap, die hij met God had, was zo liefelijk, en zijn omgang met Hem zo gedurig, dat hij, wanneer hij in het gebed was, nauwelijks wist van ophouden. Enige jaren lang was hij gestadig op deze wijze werkzaam; hij bad tenminste driemaal, soms zevenmaal daags in het verborgen, en tweemaal daags in het huisgezin of in het College. Hij ondervond de zoetigheid daarvan, meer dan hij zich had kunnen verbeelden, genoot wonderlijke gemeenschap met God, en smaakte veel van de vermakelijkheid van een hemels leven. Hij kon bij bevinding zeggen, *dat de wegen van wijsheid waren wegen van liefelijkheid, en al haar paden vrede*. Hij wist wat het was met God te worstelen, en hij was zover gekomen, dat hij nauwelijks van Zijn knieën kon opstaan, zonder zijns Vaders zegen. Hij verkeerde met God in een heilige gemeenzaamheid, gelijk een vriend; en bij alle gelegenheid wendde hij zich naar Hem om raad, en kreeg vele wonderlijke en onmiddellijke antwoorden op zijn gebed.

Zijn vader, Mr. William Janeway, predikant van Kelshal, in het graafschap van Hartford, werd ziek en verkeerde onder een donkere bevattingen van de staat van zijn ziel. Hij zei dikwijls tot zijn zoon John: „O mijn jongen, dit overgaan in de eeuwigheid is een grote zaak. Dit sterven is een zwaar werk, en is in staat om iemands hart te doen schudden, die van de vergeving van zijn zonden niet verzekerd is, en zijn

bewijzen voor de hemel niet klaar heeft. En werkelijk, John, ik ben zeer bevreesd wegens mijn staat voor de eeuwigheid. O, dat God Zijn liefde wilde openbaren. O, dat ik blijmoedig kon zeggen: ik kan sterven en op goede gronden de dood in het aangezicht kon zien, en de eeuwigheid kon inwachten met een gegronde vrede en troost!”

John gaf hem een gepast antwoord; maar ziende dat zijn vader onder moedeloosheid bleef (hoewel alle Christenen, die hem kenden, hoge achting voor hem hadden wegens zijn oprechtheid), ging hij alleen, en bracht enige tijd door in het worstelen met God, ten goede van zijn vader, God ernstig smekende, dat Hij hem met onuitsprekelijke blijdschap in het geloof wilde vervullen, en dat Hij hem spoedig enig teken ten goede wilde geven, opdat hij blijmoedig en heerlijk deze wereld mocht verlaten, om tot een betere te gaan. Nadat hij van zijn knieën was opgestaan, kwam hij terug tot zijn zieken vader, en vroeg hem, hoe hij zich gevoelde? Zijn vader antwoordde hem eerst enige tijd niet, maar weende zeer (wat hij niet zo gewoon was). Hij bleef een geruime tijd wenen, zodat hij niet kon spreken. Maar eindelijk wat bedaard zijnde, barstte hij met onuitsprekelijke blijdschap uit in deze woorden:

“O, mijn jongen; nu is het gekomen, het is gekomen! Ik dank God, ik kan sterven. De Geest Gods heeft met mijn geest getuigd, dat ik Zijn kind ben! Nu kan ik opzien tot God als mijn lieve Vader, en tot Christus als mijn Verlosser. Nu kan ik zeggen: deze is mijn Vriend, en deze is mijn Liefste. Mijn hart is vol, het is boordevol, het kan niet meer houden. Ik weet nu wat die tekst wil zeggen is: *de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat*. Ik weet nu wat die witte keursteen is, waarop een nieuwe naam geschreven is, die niemand kent, dan die hem ontvangt. En die vlaag van wenen, waarin je mij zaagt, was een vlaag van overmatige liefde en blijdschap, zo groot, dat ik mij onmogelijk kon inhouden. Ik kan niet uitdrukken, welke heerlijke ontdekkingen God aan mij gedaan heeft van Zichzelf. Was die vreugde groter geweest, ik weet niet of ik het had kunnen dragen, en of het mijn ziel niet van mijn lichaam zou gescheiden hebben. *Loof de Heere, o mijn ziel! en al wat in mij is, loof Zijn heilige Naam; die al mijn zonden vergeven, en de vergiffenis verzegeld heeft*. Hij heeft mijn wonden genezen, en de beenderen, die Hij verbroken had, heeft Hij doen vrolijk zijn. O, help mij, om de Heere te loven! Hij heeft een nieuw lied in mijn mond gelegd. O, loof de Heere, voor Zijn oneindige goedheid en rijke barmhartigheid. O, nu kan ik sterven. Het is niet met al, ik danke God, ik kan sterven; ik wens ontbonden te worden, en met Christus te zijn”.

Zijn zoon werd niet weinig verkwikt door zulke woorden te horen, en zulk een gezicht te zien. Hij achtte zich een deelgenoot met zijn vader aan deze weldadigheid, en het was hem op een dubbele wijze welkom, voor zoveel het zijn vader zo wonderlijk vergenoegde, en voor zoveel het zulk een onmiddellijk en duidelijk antwoord was op zijn eigen gebeden, alsof God van de hemel tot hem gezegd had: „Uw tranen en gebeden voor uw vader zijn verhoord, gij hebt als een vorst bij God overmocht, gij hebt de zegen gekregen, uw vurige gebeden zijn krachtdadig; ga omlaag en zie het.” Hierop barstte dan deze dierbare jongen in lof uit, zelfs tot een andere verrukking van vreugde, dat God zo gemeenzaam met hem kwam te handelen. Vader en zoon waren beide zo vol vreugde, licht, leven, liefde en lof, dat er een kleine hemel in die plaats was. Hij kon niet nalaten zich op deze wijze uit te drukken:

„O, geloofd, en voor eeuwig geloofd zij God, voor Zijn oneindige genade. O, wie zou niet tot God willen bidden? Gewis, Hij is een God, Die de gebeden verhoort, en dat weet mijn ziel zeer wel!” Toen vertelde hij aan zijn blijde vader, hoe hij aangedaan was geweest met zijn vorige moedeloosheden, en wat hij even tevoren voor hem had mogen bidden, met alle mogelijke ernst, en hoe de Heere hem onmiddellijk had

geantwoord.

Zijn vader, dit horende, en bemerkende dat zijn vorige vertroostingën kwamen door de weg des gebeds, en dat van het gebed van zijn eigen kind, was tmeer verkwikt en tmeer bevestigd, dat het van Gods Geest, en dus geen bedrog was. Terstond, terwijl zijn zoon daarbij stond, raakte hij in een andere verrukking van triomferende vreugde, terwijl zijn zwak lichaam bijna bezweek onder dat grote gewicht van heerlijkheid, wat zo krachtig op zijn ziel scheen. Toen kon hij zeggen: „*Nu laat Gij, Heere, Uw knecht heengaan in vrede, want mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien.*” Hij kon nu wandelen door het dal der schaduw des doods, en geen kwaad vrezen.

O welk een zoete zaak is het, zijn deel aan Christus opgeklaard te hebben! Hoe troostrijk is het, onze roeping en verkiezing vast gemaakt te hebben. Hoe liefelijk is het gezicht van een toelachende Jezus, als iemand sterft. Hoe verkwikkend is het, als hart en vlees en alles bezwijkt, God te hebben tot de Sterkte van ons hart, en tot ons Deel in eeuwigheid! O, wist maar de dwaze onervarene wereld, wat deze dingen te zeggen zijn; verstond zij wat het is, getroost te worden met een gelovig gezicht van de heerlijkheid, en zijn zinnen geestelijk geoefend te hebben. Kon zij smaken en zien, hoe goed de Heere is, het zou haar een walg veroorzaken in haar lage en onredelijke vermaken, en zij zou al de wereldse vreugde aanzien als oneindig tekort komende, bij één bestraling van Gods liefde.

Daarna genoot zijn vader voortdurend een aangename kalmte in zijn gemoed, en gesterkt door de kracht van die rijkelijk ontvangen genade, ging hij gemoedigd voort, totdat hij kwam binnen de poorten van het nieuw Jeruzalem, hebbende al zijn genade-gaven vlijtig gebruikt in de betoning van zoveel nederigheid, liefde tot God en verwondering over Hem, en van zulk een verachting van de wereld, zulk een hoogachting voor Christus, en zulk een lijdzaamheid, als waartoe weinig Christenen geraken. Vooral werd die genade openbaar in zijn geloof, waardoor hij met onge woon vertrouwen zijn weduwe en elf vaderloze kinderen wierp op de zorg van die God, welke hem in deze woestijn met dit manna gevoed had.

Het is nauwelijks te begrijpen, hoe behulpzaam zijn voortreffelijke zoon John zijn vader was, door Zijn Godzalige toespraken, ootmoedige raadgevingen en gebeden. Na vier maanden strijd met een uitterende koorts, ontsliep zijn vader liefelijk in de Heere Jezus.

Na de dood van zijn vader deed hij wat mogelijk was, om zijn gemis te vervullen. Hij deed het werk van een man, zoon en broer; zodat hij tot zeer veel troost verstrekte voor zijn arme moeder in haren troosteloze staat, en voor al zijn andere vrienden, die enig werk Gods in hun zielen hadden. Hij was een uitnemend voorbeeld voor zijn jongere broers, en zijn wijze onderrichtingen en heilige praktijk hadden veel invloed op hen. Hij was een verstandig raadgever, en kon door zijn oudste broer niet gemist worden. Deze was zeer gevoelig wegens zijn bijzondere gaven, en stelde hem boven zichzelf, als iemand van wie hij oordeelde, dat God hem met veel grotere gaven, genaden en bevindingen vereerd had, dan zichzelf.

Na zijns vaders dood keerde hij terug naar Kings College, en werd lid van een gezelschap, welks leden grote voornemens hadden voor Christus en voor de zielen van anderen; overleggende hoe zij op de beste wijze hun gaven en genaden zouden gebruiken ten dienste van God en hun medemens. Hun gewoonte was, menigmaal samen te komen om te bidden, hun studiën en ondervindingen elkaar mee te delen, enige vraagstukken der Godgeleerdheid te behandelen, en de gaven, die God hun gegeven had, te oefenen. Mr. John Janeway legde zich vooral toe om jongelingen, die

eerst van de Latijnse scholen kwamen, zoveel mogelijk tot de Godzaligheid te winnen, voordat zij verstrikt werden door slecht gezelschap.

Daarna begon zijn lichaam te vervallen en te verzwakken, omdat sterk studeren, vele en ernstige gebeden en langdurige ingespannen overdenkingen, dien zwakke tabernakel zeer verzwakt hadden. Hij ging daarom naar het huis van zijn moeder en oudste broer, ten einde te beproeven zijn vorige gezondheid te herstellen. Toen er weinig hoop van leven scheen te zijn, was hij zóver van verschrikt te wezen, dat hij het vonnis des doods met grote blijdschap ontving. Hij schreef aan zijn liefste vrienden, om hem te bewegen tot een schuldige onderwerping aan Gods wil, die hem en hen voor een tijd van elkander mocht scheiden, en betuigde, dat, wat hem aanging, hij niet durfde bidden om langer te leven. Hij schreef:

O, is er hier iets begeerlijker, dan de genieting van Christus? Kan ik hier beneden iets verwachten, dat niet dat zalige gezicht te vergelijken is? O, die kroon, die rust, die overig is voor Gods volk! En geloofd zij God, ik kan zeggen: ik weet, zij is mijne. Ik weet, dat, als deze aardse tabernakel zal gebroken zijn, ik een huis zal hebben, niet met handen gemaakt. En daarom zucht ik, niet om ontkleed, maar om overkleed te worden met Christus; het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin. Ik kan nu, door Gods oneindige barmhartigheid, spreken met de woorden van de Apostel: *Ik heb de goeden strijd gestreden, nu is mij voorts weggelegd een onverderfelijke kroon, die niet verwelkt*".

Toen hij bemerkte, dat een van zijn vrienden zeer bedroefd was op het beseffen van zijn dood, vermaande hij hem, niet voor zijn leven te bidden, ten ware zuiver met opzicht tot Gods eer. „Ik wens, zeide hij, en ik bid je dat ge uw gemoed houdt in een onderworpen gestalte aan de wil van God, mij aangaande. De Heere neme u nader tot Zichzelf, opdat gij met Hem moogt wandelen, tot Wien, indien ik vooruit ga, ik hoop dat gij daarna volgen zult”.

Hij werd daarna echter door Gods genade beter, en enigermate in gezondheid hersteld, zodat zijn vrienden niet zonder hoop waren dat hij in het leven zou bewaar worden, en een uitmuntend werktuig tot Gods eer in zijn geslacht zou zijn. Hij begaf zich toen weer tot zijn vorige praktijk, zich overgevend aan de verborgen en grote plichten van de godsdienst, zodat hij gewoonlijk, ten ware God hem door ziekte verhinderde, zich dagelijks ten minste drie- en soms zeven- en meermalen, afzonderde tot het verborgen gebed. Behalve deze oefeningen in huis en in het College, zonderde hij alle dagen een uur af tot gezette overdenkingen; hetgeen hem tot onuitsprekelijke troost en vordering in de genade verstrekke. Hij koos daartoe gewoonlijk de avond, wandelde dan, als het weer het toeliet, in het veld, ging anders in de kerk, of op een eenzame plaats, en wandelde daar met God en onderhield een heilige gemeenzaamheid met de grote Jehovah. Bijzonder was zijn hart gevestigd op de oneindige liefde Gods in Christus tot arme verloren zonen en dochteren Adams. Dit was de grootste en gewone stof van zijn overdenkingen, gelijk iemand opmaakte uit de woorden, die hij hem in vertrouwen zeide, namelijk:

„God houdt mijn ogen meest op Zijn goedheid, op Zijn onmetelijke goedheid, en op de beloften, die zeer zeker en vast zijn in Christus. Zijn liefde tot ons is groter, zekerder en voller, dan de onze is tot onszelf. Want toen wij onszelf zo lief hadden, dat wij ons verdorven, beminde Hij ons zo, dat Hij ons zalig maakte”.

Opdat hij anderen mocht opwekken tot vuriger genegenheden jegens God, legde hij hun deze woorden in de mond:

“Laat ons, zei hij, Hem aanschouwen, totdat onze harten naar Hem wensen, totdat

onze zielen achter Hem getrokken worden, totdat wij gebracht worden tot innige gemeenschap met Hem, en verlustiging in Hem. O, dat Hij mij wilde liefhebben. Of dat ik Hem mocht liefhebben. O, zalig zijn ze, die Hem kennen, en van Hem gekend zijn. Het is mij goed tot God te naderen; één dag in Zijn Voorhoven is mij beter dan duizend elders. *Mijn ziel verlangt, ja bezwijkt van verlangen naar de Voorhoven des Heeren; mijn hart en mijn vlees roepen uit naar de levendigen God.* O, dat ik was ontvangen in een omgang met Hem, dat ik Zijn stem mocht horen, en Zijn aangezicht zien. Want Zijn stem is zoet, en Zijn aangezicht is liefelijk. O, dat ik mijzelf mocht overgeven aan God, en dat Hij Zich aan mij wilde geven. Dat ik krank was van liefde! Dat ik mocht sterven in liefde! Dat ik mijzelf in Zijn liefde mocht verliezen, als een kleine druppel in de peilloos diepe zee van Zijn liefde! Dat ik mocht wonen in Zijn eeuwige liefde!”

Aan een geliefde vriend, die onder enige vreze was over zijn zielsstaat, schreef hij de navolgende opwekking.

„O, sta stil en verwonder u, beschouw Zijn liefde, en sta verbaasd. Merk nu, meer dan ooit te voren, wat je kunt bespeuren in deze dierbarn Jezus. Kun je niet zoveel zien, totdat je niet meer kunt zien? Niet wegens haar korthed, maar wegens je duisternis. Hier is een zee, werp je daarin, en je zult omvat worden met de hoogte en diepte, breedte en lengte van liefde, en vervuld worden met al de volheid Gods. Is dit niet genoeg? Wat wil je meer hebben? Werpt alles weg, behalve God. God is Deel genoeg, en het enig eigen Deel van de ziel. Heb je niet gesmaakt, heb je niet bekend, dat Zijn liefde is beter dan wijn? Hebt je niet geroken de reuk van Zijn kostelijke oliën, door welke de maagden Hem liefhebben? Deze, Deze is het, die alleszins beminnelijk is. Terwijl ik schrijf, brandt mijn hart; mijn ziel is een vlam, ik ben krank van liefde! Beminde ziel, kom nader, en zie op Zijn aangezicht, en zie of je kunt nalaten Hem lief te hebben. Val op Hem, omhels Hem, geef Hem uw liefde, uitgelezendste liefde. Alles is voor Hem nog te weinig. Laat geloof en liefde Hem kussen. Je zult niet vrijmoediger dan welkomer zijn. Vestig je oog bij aanhoudendheid op Hem, en zie op Zijn beminnelijk, zoet en koninklijk aangezicht, totdat je met deze schone Persoon ingenomen wordt, Die Zijns gelijke op aarde, noch onder de Engelen heeft. Kom nabij, beschouw steeds Zijn voortreffelijkheid; zie elk deel over, en je zult Hem bevinden te zijn, geheel uit liefde opgemaakt. Wend uw genegenheden om Hem; bind je ziel aan Hem met koorden van liefde; dan zul je een nieuw leven vinden, hetwelk je ziel zal doen leven. Je zult dan een nieuwe warmte gevoelen, die uw hart zal doen smelten; een Goddelijk vuur, hetwelk de verdorvenheid zal verbranden, en in een vlam van hemelse liefde zal uitbreken. Blijf in deze liefde, en je zult in God blijven, en God in u. Maar nu, mij dunkt ik zie je bijna geheel in tranen, omdat je zulke werkingen van liefde tot God niet gevoelt. Wel, ween nog meer, want de liefde heeft zowel tranen als droefheid; en tranen van liefde zal Hij in Zijn fles bewaren, ja zij zullen als kostelijke juwelen zijn en als een voortreffelijk sieraad. Heb je zulke aandoeningen van liefhebbende droefheid gevoeld? Weet, dat zij niet anders zijn dan de stromen van Christus' liefde, vloeiende tot je, en door je, en van u weer tot Hem. En aldus vermaakt Christus Zich in het beschouwen van Zijn eigen schoonheden, door het gezicht van Zijn bruid. Ik heb om een zegen voor je en voor die je nabestaanden gebeden. God brenge de vrucht daarvan aan je ziel; het zal stof van vreugde en lof zijn voor

Je liefhebbende vriend,
John Janeway”.

Hij had ook zijn duistere dagen; zijn zon was soms bewolkt, en zijn zoet werd soms verbitterd door verschrikkelijke aanvechtingen. De duivel schoot zijn vergiftige pijlen op hem; doch door de oversten Leidsman zijner zaligheid kwam hij als meer dan overwinnaar uit het veld. Het zou een Christen doen beven, te horen en te lezen met wat verschrikkelijke aanvechtingen en lasterlijke inwerpingen deze begenadigde ziel geoefend werd. Maar hij was tegen zulk een strijd wel gewapend, hebbende aangenomen het schild des geloofs, waardoor hij de vurige pijlen des bozen uitbluste. Maar deze strijd kostte hem het zweet van zijn lichaam, wegens de angst van de geest, en ook tranen en sterke roepingen tolde de hemel om nieuwe hulp. Door geloof en gebed schoot hij pijlen uit Gods eigen koker tot overwinning van de geweldige vijand, welke zich eindelijk op de vlucht begaf.

Zijn eigen verzoeken en strijd met de Satan kwamen hem daarna veel te pas in de behandeling van zeker persoon die met dergelijke verzoeken zeer gekweld was, en aan wie hij de volgende brief schreef:

“Lieve vriend!

Uw brief is bitter in de mond, maar zoet in de buik. Ze bevat stof van vreugde onder een droevig gezicht, en is een goede tijding, gebracht door een bode in de rouw. Liever hoor ik datgene, wat stof is van wezenlijke blijdschap, hoewel met vele zuchtingen vermengd, en afgebroken door veel kenen en snikken, dan dat gelach in welks midden het hart smart heeft.

U zegt, *dat u met lasterlijke gedachten gekweld wordt*. Daaruit volgt dan, dat, hoewel ze lasterlijk zijn, ze echter uw kwelling zijn. Ook zijn het gedachten, die niet ontboden noch welkom zijn, en dus zijn ze niet toegestemd in uw gemoed. Wat zullen wij daarvan denken? Indien zij van uzelf voortgebracht waren, uw hart zou zich daarin verlustigen; maar u doet niets minder dan dat. Zeker, zo zijn het dan inwerpingen van die Boze, die de aanklager is der broederen, en de ontruster van de vrede van Gods volk. Maar gebruikt de Satan die wapenen anders, dan tegen degenen, die hij vreest te verliezen? Hij is niet gewoon zijn zekerste vrienden op die wijze aan te vallen en te bestrijden. Die hij vast heeft in zijn bezit leidt hij zo zachtken en gerust als hij kan, vrezende dat zulk een ontrusting hen zou doen omzien, en zij zo zouden ontwaken en hun gevaar zien. Maar diegenen, die enigermate zijn strikken ontvloden zijn, volgt hij met al de moedbenemingen die hem mogelijk zijn. Zeker, deze dingen kunnen niet anders dan een bittere nasmaak wezen van wat u weet beter te zijn, nadat u van de honig geproefd hebt, en nadat u hebt gezien, hoe goed de Heere is. Hoe zal ik dan deze bewegingen van uw gemoed noemen? Zij zijn het walgen van die brokken, welke de Satan wilde, dat u doorzwelgen. Ja, zij zijn het strijden van de ziel met de Satan, terwijl hij de bruid van Christus wil verkrachten. Laat de vijand dan weten, dat hij eens zulke pogingen duur zal bekopen.

Maar u zult zeggen: indien deze verschrikkelijke gedachten mijn zonden niet zijn, ze zijn toch mijn kwelling en ellende, waarvan ik bevrijd zou willen zijn. De trouwe en liefhebbende bruid zou graag van die aanvallen verlost zijn. Nu zult u vragen: *hoe zal ik daarvan bevrijd worden?*

In de eerste plaats, zie toe dat u uw ziel in lijdzaamheid bezit. Weet dit, dat God een overheersende hand in dit alles heeft, en wacht op Hem; want Hij kan en zal het goede voortbrengen uit al dit schijnkwaad. Voor het tegenwoordige leeft u in het duister, en u ziet geen licht, nochtans vertrouwt u op de Heere, en steunt u op uw God. Kan Christus vergeten het gekochte met Zijn eigen bloed, de prijs van Zijn ziel, ja degenen, die Hij zo innig liefheeft? Kan een moeder haar zuigeling vergeten? Echter God kan de Zijnen niet vergeten. God heeft Zijn oogmerken van liefde en genade in dit alles en

Zijn ingewanden over de Zijnen rommelen. Ja, onze Zaligmaker lijdt met ons door Zijn brandende liefde, door medelijden, zowel als Hij voor ons geleden heeft. Maar betreffende de verlossing van deze gedachten, u weet wie alle macht in Zijn hand heeft, welke deze macht in liefde tot de Zijnen gebruikt. Deze macht wordt de uwe door het gebed des geloofs. Maar wat uw eigen werk betreft, doe dit:

Ten eerste. Laat zulke gedachten niet lang verblijf hebben in uw gemoed, maar werp ze uit met alle walging en afgrijzing, die u mogelijk is. Maar niet met zoveel ontsteltenis en beroering des gemoeds, gelijk ik geloof dat u doet, want dit behaagt de duivel, en zo maakt ge u tot uw eigen pijniger.

Ten andere. Trek altijd uw gedachten af tot wat goeds en laat zelfs die inwerpingen gestadig de oorzaak zijn van uw geestelijke overdenkingen. Denk juist het tegenovergestelde, of ga met ernst bidden, en de duivel zal vermoeid worden als hij zijn oogmerk zo vindt verijdeld; en dat die sprankelen van de hel, die hij in de ziel uitsloeg om de verdorvenheid te ontsteken en in vlam te zetten, warmte geven in de genade, en het geloof en het gebed aan het werk zetten. Als hij bemerkt, dat hetgeen hij brengt als water om uw liefde tot God te verkoelen, gelijk olie wordt om de liefde te geweldiger te doen ontvlammen zal hij moedeloos worden. Wedersta hem aldus, en hij zal van u vlieden.

Ten derde. Merk wel, dat dit niets nieuws is; want mij zijn deze listen van satan niet onbekend. Zodat, indien enige ziel uit de ketenen der duisternis zoekt te ontkomen, en zij de hemel wil krijgen, zij die met zooveel moeite zal hebben, als de duivel kan teweeg brengen. Indien hij en de zijnen hun wil hadden, geen goed mens zou één vreedzaam uur hebben. Maar geloofd zij God voor Zijn eeuwige en onveranderlijke liefde tot de Zijnen, dat de duivel ons uit de almachtige armen niet kan rukken, waarmede Hij Zijn lieve kinderen omhelst.

Lief hart, mijn gebed voor u is, dat God u wil geven de vreedzame vrucht der gerechtigheid, na al uw verdrukkingen, en dat u uit deze beproevingen mag uitkomen, gelouterd en gezuiverd, en bekwamer tot uws Meesters dienst, hebbende dit tot het doel van alles, dat Hij uw schuim afzuivere en uw zonde wegneme.

Aldus hopende, dat God eindelijk uw getreur in blijdschap zal veranderen, uw moeilijkheid in triomf, en al uw droefheid in een zekere en vaste vrede, laat ik u aan Hem, en blijf de uwe in onze lieve Heere Jezus,
John Janeway.

John was zeer bevreesd voor enig afnemen en verval in de genade, ja voor verslapping des Geestes, zo in zichzelf als in anderen. Indien hij maar iets daarvan bemerkte in iemand van zijn naastbestaanden, deed hij wat hij slechts kon om die te redden uit de strikken van de Satan en hem te verwakkeren tot hoger en edeler werkzame geestelijke daden van Gods vrucht. Hij trachtte te behouden een gestadige tederheid en gevoeligheid van hart, en acht te nemen op de minste afwijkingen zijner ziel van God, of van *Gods onttrekking aan zijn ziel*, gelijk hij zich dikwijls uitdrukte. Hij had een heilige jagersheid over zijn broers, van welke er één ontwaakt was door zijn ernstige en persoonlijke aandrang bij hem, toen deze nog slechts elf jaren oud was. Want hij wist, dat overtuiging wat anders is dan bekering, en dat velen soms aangedaan zijn door een krachtige opwekking, welke die indrukken, spoedig verliezen, en terugkeren tot hun vorige levenswijze, en verzuim van hun zielen. Daarom trachtte hij het werk, waarvan hij hoopte dat het begonnen was, voort te zetten. Hij arbeidde om zeker te bouwen, en verder op te bouwen, opdat men geworteld en gegrondvest zijnde in het geloof, standvastig, onbewegelijk en altijd overvloedig mocht zijn in het werk des Heeren.

Hij achtervolgde het goede werk in zijn broer niet alleen met waarschuwingen en vele bewegelijke raadgevingen en besturingen, maar ook met brieven, zoals de volgende: Je leeft in een plaats waar het nauwkeurige wandelen met God weinig of geen voorbeelden heeft, en de meesten genegen zijn hun eigen gezelschap te volgen. En Gods eigen kinderen zijn al te gereed om hun eerste liefde te vergeten; onze harten zijn genegen, om zorgeloos te zijn, en onze wacht te verzuimen. Wij zijn geneigd sleurdienstig, of minder geestelijk te worden in onze plichten, en dan lichtelijk meer zeldzaam daarin te zijn. De consciëntie wordt afgezet met enige slechte verschoning, en zo verdort de godsvrucht. Die een ijveraar scheen te zijn, kan een Laodiceeër worden, en sommigen die eens uitnemende heiligen schenen te zijn, kunnen tot niets vervallen. Het is algemeen, een naam te hebben dat men leeft, en dat men nochtans dood is. Lees dit en beef, opdat het niet jouw geval moge zijn. Als wij loom en slaperig zijn, dan waakt onze tegenpartijder; als wij traag en verzuimachtig zijn, dan is hij vlijtig. Ik let op je jonkheid. Ik weet waar je woont; je verzoeken zijn mij niet onbekend. Daarom kan ik niet nalaten voor je te vrezen, opdat het bos door het vuur vanbinnen en vanbuiten niet verzengd worde. Hoewel, als God daarin is, het niet verbranden kan. Laat mij nog toe enigermate voor je te vrezen, en jaloers over je te zijn, en je te herinneren aan hetgeen je al weet. Een grond te maken van verlangens zullen maar als gebroken rietstokken zijn, om onze zielen te ondersteunen, zonder die hoge grondbeginsels die door de werking van de Geest Gods in de ziel geplant zijn. O, bedenk wat zielssmeltingen je soms gehad heb. Gedenk, hoe zorgvuldig je naar Christus vroeg, hoe ernstig je scheen te vragen naar de weg tot Sion, met je aangezicht daarheen gekeerd. Och, pas toch op om die eerste indrukken, die je eens had, te verliezen. Wees niet tevreden met een slap en slordig werk. Ware bekering is een grote zaak en een ander soort werk dan de meesten van de wereld het bevatten. O, wees dan niet tevreden met enige overtuigingen, en die voor bekering te houden. Veel minder met te berusten in een levenloze belijdenis.

Er is waarlijk zulk een zaak van *bijna een Christen te zijn*, ja van zich te onttrekken ten verdere. Sommigen, die niet ver van het Koninkrijk Gods zijn, kunnen nooit daar inkomen. Zie toe, dat je het loon niet verliest; de belofte is gedaan aan die standvastig blijft tot de einde toe, en die overwint. *Tracht te vergeten hetgeen achter is, en u uit te strekken tot hetgeen vóór is*. Die tevreden is met zoveel genade als genoeg is om naar de hemel te gaan en aan de hel te ontgaan, en niet meer begeert, die kan ervan verzekerd zijn dat hij nog geen genade heeft, en dat hij ver is van de Goddelijke natuur deelachtig te zijn. Tracht te weten wat het is, met God om te gaan; poog alles te doen als in Zijn tegenwoordigheid. Bedoel Hem in alles; werk als een die staat in het gezicht van de dood en de eeuwigheid. Ik zeg nog eens, doe alles wat je doet, als die zeker bent dat God erbij staat, en op je let en nauwkeurig opmerkt. Bedenk iedere gedachte, ieder woord en iedere daad.

Laat ons ontwaken, en met ernst aan ons werk gaan; hemel en hel zijn vóór ons, en de dood achter ons. Wat menen wij te slapen? Vadsigheid in de Godsdienst is zeer onbetamelijk, en op zijn best zal het ons duur te staan komen. Tevreden te zijn met zo'n gestalte, is een zeker teken van een huichelaar. Ach, hoe zullen dezen beven, als God hen tot rekenschap van hun rentmeesterschap zal roepen, en hen zal zeggen, dat zij niet langer rentmeesters mogen zijn. Indien zij ziek worden, en de duivel en de consciëntie hen aanvielen, in welke onbedenkelijke benauwdheid zouden ze zijn!

O, leef meer op de onzienlijke dingen, en laat de gedachten van derzelver voortreffelijkheid leven geven in uw verrichtingen. Je moet er op rekenen uitgelachen te worden wegens preciesheid en zonderlingheid. De wandel van een Christen is niet met de mensen, maar met God. Zo iemand heeft grote oorzaak om zijn liefde tot God

verdacht te houden, die zich niet meer verlustigt in de omgang met God en zich aan Hem gelijkvormig te stellen, dan met de wereld om te gaan, en daaraan gelijkvormig te zijn. Hoe kan de liefde Gods in die man wonen, die zonder God in de wereld leeft, zonder gedurig met God te wandelen in zijn gebeden; en zonder Hem meer bijzonder te bezoeken door het gebed, overdenkingen, geestelijke uitschietende verzuchtingen, en andere godsdienstige plichten? En zonder de werkingen des gebofs, liefde, heilige begeerte, vermaak, blijdschap en geestelijke droefheid daarin? Meen niet, dat ons wandelen met God niet bestaan kan met wereldse bezigheid. Ja, maar de Godsvrucht maakt ons geestelijk in gewone daden. Er is niet 'één daad in 's mensen leven, waarin een mens niet moet arbeiden, om het te maken tot een godsdienstige daad, door te zien op de regel daarin, en Gods eer te beogen. Zó kan hij gezegd worden met God te wandelen. Hiertoe moeten wij trachten te komen, en nooit tevreden zijn voor wij dat bereiken. Indien dit verdrietig schijnt, gelijk het voor de natuur zal schijnen, dan moeten wij weten, dat wij nog veel vijandschap tegen God in ons hebben, dat wij onder bedorvenheid en duisternis zijn, en dat wij onze ware gelukzaligheid niet kennen. Zulk een ziel is ziek, en heeft haar smaak verloren, die niet een onvergelykelijke zoetheid bemerkt in met God te wandelen, zonder Wien alle andere dingen onder de hemel gal en bitterheid, en weinig te waarden zijn van ieder waar Christen.

Wij zijn altijd genegen te zeggen, dat wij God stellen boven alle dingen. Maar wij moeten weten, dat wij zeer bedriegelijke harten hebben. Degenen die verlicht zijn, die weten tot welke hoge doeleinden zij moeten werken, en welk een vreselijke staat het gevaar is van die te missen, zullen hun eigen hart niet geloven zonder een naartig onderzoek op goede gronden. Berust in geen toestand, waarin je verzekering niet gebouwd is op die zekere grond, de Heere Jezus Christus. Tracht hiertoe te geraken, dat je God mag liefhebben om Zijns Zelfs wil, en dat je je hart mag geschikt krijgen tot geestelijke dingen. O, een hart te mogen hebben dat zich verblijdt, en gerechtigheid werkt! O, dat wij de wil van Gods konden doen met meerdere arbeidzaamheid, vermaak en nauwgezetheid. Indien wij God meer kenden, wij zouden Hem meer beminnen, en dan zou God steeds meer van Zichzelf aan ons openbaren. En wij zouden meer en meer noodzakelijkheid zien om Hem lief te hebben, en verwonderd zijn dat wij Hem niet meer liefhebben. O dit, dit is onze gelukzaligheid, een voller gezicht van God te hebben, en met de liefde van Christus opgenomen en vervuld te zijn. O laat mijn ziel zo eeuwig bezig zijn! *Heere, Wien heb ik in de hemel dan U, en daar is niemand op de aarde, dien ik kan begeren in vergelijking van U!*"

Zijn liefde tot Christus en tot zijn naasten maakte hem zeer begerig om zich te verteren in het werk van de predikdienst. Hij kwam er toe, toen hij ongeveer tweeëntwintig jaar was. Hij verstond toen reeds zonderling welk een zaak het prediken was. Hij was een arbeider die niet behoefde beschaamd te worden, die wel voorzien was tot ieder goed woord en werk. Die bekwaam was de tegensprekers te antwoorden; in wie het Woord Gods rijkelijk woonde. Die vol was van Geest en kracht; die de zonde haatte met een volkomen haat, en de heiligheid lief had met zijn ganse zie. In wie de Godsvrucht blonk in haar schoonheid. Die de schrik des Heeren kende, en wist hoe de zondaren te bidden in Christus' Naam, om met God verzoend te worden. Die een zoon des donders en een zoon der vertroosting was.

Indien hij menigmaal had mogen prediken, hij zou van groot nut geweest zijn; maar hij predikte slechts twee keer in het openbaar! Hij deed het, alsof hij daaraan reeds veel jaren gewoon was geweest, stellende Gods Woord voor met die kracht en majesteit, met die tederheid, vrijmoedigheid en ernst, dat zijn toehoorders verbaasd

waren. Zijn twee predicatiën waren over de gemeenschap en innige omgang met God, Job 22 : 21. *“Gewen u toch aan Hem en heb vrede; daardoor zal u het goede overkomen.”* Welke stof hij te beter verhandelde, omdat hij sinds enige tijd zo'n innige gemeenschap met God onderhield, dat hij scheen met Hem te verkeren, gelijk een vriend niet zijn vriend verkeert.

Hij hield nauwkeurig de wacht over zijn gedachten, woorden en daden en ging die ten minste eenmaal 's daags op een gezette wijze na. Hij hield een dagboek waarin hij alle avonden opschreef, welke die hele dag de gestalte van zijn ziel was geweest, en vooral in iedere plicht. Hij nam kennis van de inkomsten en het voordeel dat hij ontving van zijn geestelijke koophandel. Hij schreef op, welke antwoorden op zijn gebeden, welke dodigheid en vadsigheid, en welke aanmerkelijke voorzienigheden zich opdeden. Ook het voornaamste van wat hij verricht had, tevens het afzwerven van gedachten en de ongeregelde drift, die bij hem hadden plaats gehad. Dit deed hem een dankbaar geheugen hebben van Gods weldaden, en in een gestadige verwondering en aanbidding van Gods goedheid leven. Dit bracht hem tot een zeer innige kennis van zijn eigen hart, en hield zijn geest laag en maakte hem bekwaam tot vrijer onderhandelingen met God. Dit maakte hem levendiger en werkzamer; dit hielp hem ootmoedig met God wandelen, en deed hem ernstig en uit ervaring tot anderen spreken van de dingen Gods.

John was zeer gevoelig wegens de onvruchtbaarheid der Christenen in hun samenspraken, en omdat zij hun gezelschap niet gebruikten tot elkanders verwarming en levendigmaking. Hij sprak met een heilige verontwaardiging van dat onnut verslijten van de kostelijke tijd, en van hun onnut spreken, en verkeerd gebruik van hun bijeenkomsten. Het kwelde hem aan zijn ziel, te zien welke goede gelegenheden de Christenen soms voorkwamen, en hoe weinig verstand en lust zij hadden, om die te gebruiken tot opbouw van elkaar in het allerheiligste geloof. En dat zij, - die elkaar moesten aanmoedigen op de weg naar Sion en hun ondervindingen meedelen, en goed spreken van dat land en van de heerlijkheid van dat Koninkrijk, waarvan de heiligen erfgenamen zijn, - zich konden tevreden stellen met algemene praat. Alsof Christus, de hemel en de eeuwigheid geen zaken waren van zulk een groot gewicht! Om de dwaasheid van de samenspraken van sommige Christenen meer te ontdekken, zat hij eens stil neer, nam pen en inkt, en schreef de gesprekken op, die gedurende enige tijd plaats hadden onder degenen, die voorwendden meer dan algemeen verstand te hebben in de dingen Gods. Daarna nam hij zijn papier, las het hun voor en vroeg hen, of zij wilden dat zulk spreken van God aangetekend werd. Dit deed hij, om hen door schaamte te drijven om die onprofijtelijke samenspraken en dat vruchteloos verkwesten van het onwaardeerbaar juweel, de bekwame gelegenheid, te doen opmerken en te beklagen. „Och, zei hij, een uur of twee samen door te brengen, en nauwelijks een woord van Christus te horen, of iets dat bewijs geeft dat de harten op de heiligheid verliefd zijn, is dit een fraai geestelijk discours? Foei toch, mensen, waar is ondertussen onze liefde tot God en tot zielen? Waar is ons gevoelen van de kostelijkheid van de tijd, en van de grootheid van onze rekening? Zouden wij zo spreken als wij geloofden, dat wij zulks opnieuw zouden horen in de dag des oordeels? Weten wij niet dat wij moeten rekenschap geven van elk ijdel woord? Gelijkt dit naar zulken, die de kale Kanaäns verstaan? Gebruikten de heiligen in vorige tijden hun tongen tot geen beter einde? Zouden Henoch, David of Paulus zo gesproken hebben? Is dit de zoete gemeenschap der heiligen op aarde? Hoe zullen wij de eeuwigheid doorbrengen, in de lof Gods te spreken, indien wij geen stof kunnen vinden om een uur lang samen te spreken? Geeft dit niet klaar te kennen, dat onze

harten zeer leeg van genade zijn, en dat wij weinig gevoel hebben van wat onze geestelijke en eeuwige welvaart betreft?"

Zoals de onvruchtbaarheid en onvoordelige omgang der Christenen een zonde was die hij grotelijks beklagde, zo was ook de liefdeloosheid onder Christenen en hun verdeeldheid een kwaad, hetwelk hem vele tranen en zuchten kostte. Hij deed wat hij kon om door gebeden, tranen, brieven en raadgevingen de breuken te genezen. Hij zag zooveel hoogmoed, wrevel en verdeeldheid onder de belijders, dat het zijn rechtvaardige ziel niet weinig kwelde. Daardoor verlangde hij om in een aangename lucht te zijn, waar niets zou wezen dan enigheid, blijdschap en liefde. Hij kon niet verdragen, dat hij de Christenen smadelijk hoorde spreken van elkaar wegens enig verschil van inzicht. Waar hij de meeste heiligheid, nederigheid en liefde zag, daar liet hij zijn meeste genegenheden uit. Hij was van zulk een liefhebbende en lieflijke gestalte, dat hij de genegenheden van de meesten die hem kenden, als gebieden kon. Hij was zo nederig, dat hij zich schaamde bemind te worden om zijns zelfs wil. Hij zeide eens tegen iemand, die hem zeer vurig liefhad: „Ik weet dit, dat ik geen liefde bemin, dan die zuiver om Christus' wil is. Ik wens dat Christus al de liefde mocht hebben, Hij verdient ze alleen. Wat mij betreft, ik ben bevreesd en beschaamd wegens de liefde en achting der Christenen betreffende mij.”

John's twee voortreffelijke brieven, die hij schreef tot bevordering van vereniging en liefde onder de Christenen, moet ik hier uitlaten, om niet te lang te zijn; ik spoed naar het einde.

Nadat hij een tijdlang kwijnende was geweest, verviel hij eindelijk in een tering; doch die bode Gods verschrikte hem geenszins. Bloed te spuwen was zo ijselijk niet voor iemand, die zijn oog op Jezus' bloed had; hij had nu enige hoop om zijn ernstige begeerte voldaan te krijgen. Toen hij enige tijd ziek geweest was, kwam er schielijk een donkerheid op zijn ogen, en terstond daarna verging zijn gezicht geheel. Er was zulk een zichtbare verandering bij hem, dat hij en anderen oordeelden dat deze dingen tekenen waren van de naderende dood. Hij werd van blijdschap verrukt, door de gedachte naar welk leven hij ging. Hij zag de dood zelfs aan als een van zijns Vaders dienstknechten en als zijn vriend, die gezonden was als een bode om hem gewillig te geleiden naar Zijn heerlijk paleis. Toen zijn lichaam bijna bezweek, riep hij zijn moeder. Hij zei: „Lieve moeder, ik sterf; maar ik bid u, wees niet ontroerd, want ik ben door Gods genade geheel boven de vreze des doods. Het houdt niet veel meer in, ik heb niets dat mij kwelt, dan het beseffen van uw droefheid. Ik ga naar Hem, Wien ik liefheb boven het leven.”

Doch het behaagde de Heere hem nog een weinig te verkwikken na de bezwijming; want zijn Meester had nog meer werk voor hem te doen, eer hij zijn genadeloon zou krijgen. Echter, zijn uitwendige mens nam steeds af, terwijl zijn inwendige mens van dag tot dag toenam. Zijn genaden waren nooit werkzamer en zijn ondervindingen nooit groter. Hoewel hij veel pijn had, vergat hij al zijn zwakheid, en was zo verslonden met het toekomstige leven, dat hij nauwelijks tijd had om aan zijn ziekte te denken. Men hoorde niet het minste woord, wat naar enige klacht of vermoeidheid onder Gods hand geleek, *ten ware men zijn hevige begeerte om met Christus te zijn, en zijn haasten om in de hemel te komen*, klacht en ongeduld noemen wilde. Zijn geloof groeide uitnemend, zijn liefde was naar evenredigheid, en zijn blijdschap was even groot als die beiden. Hoge en Goddelijke uitdrukkingen dropen van zijn mond. Zijn ziel was bijna altijd vervuld met onuitsprekelijke en heerlijke blijdschap. Menigmaal riep hij uit: „O, dat ik u maar kon zeggen wat ik nu gevoel! O, dat ik u kon

tonen wat ik ziel! O, dat ik het duizendste deel van die zoetheid kon uitdrukken, die ik nu in Christus vind! Jullie zouden het allen wel de moeite waard achten, werk te maken om Godvruchtig te zijn. O, mijn lieve vrienden, weinig denken wij eraan wat Christus waard is op een doodbed. Ik wil om geen wereld, ja om geen miljoenen werelden, nu zonder Christus en zonder vergeving zijn. Ik wilde om geen wereld langer leven, zelfs de gedachten van een mogelijkheid van beter worden, doen mij beven.”

Toen een vriend hem kwam bezoeken, en zei, dat hij hoopte dat het God mocht behagen, hem weer te herstellen, - en dat hij menig mens, die zwakker was dan hij, had hersteld gezien, en die nog menig jaar daarna leefde, - antwoordde hij: „Denk je mij te behagen, door zo te spreken? Nee vriend, je bent zeer in mij bedrogen, als je meent, dat de gedachten van leven en gezondheid en van de wereld, mij behagen. De wereld heeft haar voortreffelijkheid geheel in mijn achting verloren. O, welk een arme en verachtelijke zaak is mij de wereld, met al haar heerlijkheid, in vergelijking van die onzichtbare wereld, in welks gezicht ik nu leef. En wat het leven aangaat: *Christus is mijn leven, gezondheid en sterkte*, en ik weet, ik zal een andere soort leven krijgen als ik dit verlaat. Ik zeg je, het zou mij onvergelijkelijk meer behagen als je tot mij zei: je zijt geen mens meer voor deze wereld; je kunt het er niet lang in houden, vóór morgen zul je in de eeuwigheid zijn. Ik verklaar je, ik verlang zó om met Christus te zijn, dat ik tevreden zou zijn in stukken gekapt en in de scherpste pijnen gesteld te worden, mocht ik sterven en met Christus zijn. O, hoe zoet is Jezus! Kom haastig! Dood, doe je best; de dood heeft zijn verschrikkelijkheid verloren, de dood is niet met al. Ik zeg, de dood is voor mij, door Gods genade, niet met al. Ik kan zo licht sterven, als mijn ogen sluiten, of mijn hoofd keren en slapen. Ik verlang met Christus te zijn, ik verlang te sterven”.

Toen zijn moeder en broers hij hem stonden, zei hij: “Lieve moeder, ik bid u zo ernstig, als ik ooit iets voor u begeerd heb aan de Troon der genade, dat u mij blijmoedig aan Christus overgeeft. Ik bid u, hinder mij niet; nu ga ik naar de rust, en naar de heerlijkheid. Ik vrees dat uw gebeden mij elders naar toe trekken, dan mijn gebeden.” En zich toen wendende tot zijn broers, zei hij tot hen: „Ik verzoek van jullie allen, bidt niet meer om mijn leven. Je doet mij onrecht als je dat doet. O, die heerlijkheid, die onuitsprekelijke heerlijkheid, die ik aanschouw! Mijn hart is vol, mijn hart is vol. Christus lacht mij toe, en ik kan niet nalaten te lachen. Kun je het van je hart verkrijgen, mij te stuiten, die nu naar de volkomen en eeuwige genieting van Christus ga? Wil je mij van mijn kroon afhouden? De armen van mijn gezegende Zaligmaker zijn open om mij te omhelzen, de Engelen staan gereed, om mijn ziel in Zijn schoot te voeren, in het Nieuwe Jeruzalem, bij de Boom des levens. O, zag je maar wat ik zie, je zou allen met mij uitroepen: *Hoelang, lieve Heere? Kom Heere Jezus! Kom haastig! O, waarom vertoeven Zijn wagens te komen!*”

Een vroom, verstandig leraar kwam hem dikwijls bezoeken, en sprak met hem van de voortreffelijkheid van Christus, en van de heerlijkheid van de hemel. „Mijnheer, zei hij, ik gevoel daar iets van, mijn hart is zo vol als het houden kan in deze staat; ik kan het niet meer houden. O, kon ik u maar zeggen wat ik voel!”

Toen de predikant met hem bad werd zijn ziel verrukt door de overvloedige genieting van licht, leven en liefde, zodat hij het nauwelijks dragen kon, en wens te niet langer in deze wereld te blijven. Hij verlangde in zulk een staat te zijn, waarin hij nog meer deze genade en deze troost zou genieten, en bekwamer zijn om dat gewicht der

heerlijkheid te dragen, waarvan enige ontdekking zijn zwak lichaam bijna deed bezwijken. Zodat, indien hij niet door een grote kracht werd ondersteund, zijn vreugde zou hem overstelpt hebben.

Toen hij in deze verrukkingen van vreugde en liefde was, riep hij uit: *„Wie ben ik, Heere, wie ben ik, dat U mijner wilt gedachtig zijn! Waarom mij, Heere? Waarom mij, en duizenden voorbij gegaan, en op zulk een ellendige als ik ben, gezien? Wat zal ik tot U zeggen, o u Mensenhoeder? O, waarom mij, Heere? Waarom mij? O, geloofd en voor eeuwig geloofd zij de vrije genade! Waarom is het, Heere, dat Gij Uzelf aan mij openbaart, en niet aan anderen? Ja Vader, omdat dit is het welbehagen voor U. Gij ontfermt U over die Gij wilt. En indien u zulk een arme worm wilt aanzien, wie kan het verhinderen? Wie zou U niet liefhebben, o God en Vader! O, hoe zoet en genadig bent U voor mij geweest! O, dat u over mij gedachten van liefde gehad hebt vóór de grondlegging der wereld!”*

Aldus ging hij voort zich te verwonderen en God te aanbidden op een hogere en hemelse wijze dan met woorden kan uitgedrukt worden. In het bijzonder was hij opgenomen met Gods goedheid, om hem die oude ervaren braar te zenden, teneinde hem te helpen in zijn laatste grote werk op aarde. „Wie ben ik, zei hij, dat God een gezant tot mij zendt, een uit duizend?” Hoewel hij tot zijn einde toe doorgaans in een terugkerende vrolijke gestalte was, had hij toch ook soms ogenblikken, waarin hij wel uitriep: „Houd aan in geloof en lijdzaamheid! Nog een kleine tijd en je werk is gedaan.” En wanneer hij zijn hart niet vond opgewekt tot grote dankbaarheid, verwondering en liefde, beklagde hij zich met grote droefheid, en zei: “Wat is dit nu, o mijn ziel! Wat wil je? Kun je deze wonderbare en verbazende goedertierenheid Gods aan je zo klein achten? Schijnt het een kleine zaak, dat de grote Jehovah zo gemeenzaam met Zijn worm zou handelen, en wil je dit als een algemene weldaad voorbijgaan? Wat denk je, o mijn ziel, dat je niet gedurig aanbidt en prijst deze ongewone, sterke en onuitsprekelijke liefde? Is het waar, o mijn ziel, handelt God gemeenzaam met de mens, en is dan ootmoedige, ijverige en gedurige liefde, lof en dienst te goed voor God? Waarom ben je niet, o mijn ziel, elk ogenblik verslonden met de vrije, onvergelykelijke, eeuwige liefde?

En dan brak hij weer uit in andere triomferende verrukkingen van lof en vreugde, en drukte zich in deze woorden uit: „Ontzet u, gij hemelen, en staat verwonderd, o gij Engelen, over deze oneindige genade! Was ooit iemand onder de hemel meer verplicht aan de vrije genade dan ik? Placht God zo te doen met Zijn schepselen? Verwonder je over Hem tot in alle eeuwigheid, o verlostent! Bedrijf vreugde, die aan Zijn rechterhand zijn! De eeuwigheid, de eeuwigheid zelfs is te kort om God daarin te prijzen. O, looft de Heere met mij; komt laat ons juichen van vreugde, en roemen in de God onzes heils! O, help mij de Heere prijzen, want Zijn goedertierenheid duurt in der eeuwigheid!”

Een van zijn broers, die tevoren door zijn opwekkingen en door zijn voorbeeld bewerkt was geworden, met hem biddende, en hem zo hij meende nabij zijn ontbinding ziende, verzocht, ‘dat het de Heere mocht behagen, de zielondersteunende vertroosting te laten blijven tot het laatste ogenblik van zijn leven, zodat hij van de ene hemel naar de andere mocht overgaan; van onvolmaakte genade en vreugde, tot volmaakte genade en heerlijkheid. En als zijn werk hier gedaan was, hem te geven een zeer zachte en triomferende uitgang in de rust. En dat hem een ruime ingang mocht toegevoegd worden in het eeuwige Koninkrijk van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus’, enz.

Op het einde van dit gebed barstte hij uit in een wonderlijke uiting van vreugde: *“Amen! Amen! Amen! Hallelujah!”*

Verder sprak hij, alsof hij in de derde hemel was geweest. Hij zei: „O, Hij is gekomen! Hij is gekomen! Hij is gekomen! O, hoe zoet, hoe heerlijk is de gezegende Jezus! Hoe zal ik het duizendste deel van Zijn lof uitspreken! O, had ik woorden, om die voortreffelijkheid aan anderen voor te stellen; maar zij is onuitsprekelijk! O, hoe voortreffelijk, heerlijk en beminnelijk is de dierbare Jezus? Hij is zoet, Hij is geheel beminnelijk. En nu ben ik krank van liefde. Hij heeft mijn ziele met Zijn schoonheid verrukt. Ik zal sterven, krank van liefde. O, mijn broeders, staat bij, en verwondert u. Komt, ziet op een stervend mens, en verwondert u! Ik kan zelf niet anders dan verwonderd staan. Was er ooit gevoeliger ontdekking van vrije genade! O, waarom mij, Heere? Waarom mij? Gewis dit is recht hemels, en indien ik nooit iets meer dan dit genieten zou, het was wel waardig al de tormenten, die mensen en duivelen kunnen uitvinden. Ja, dat men door een hel ging tot zulke hooggaande vreugde, als deze zijn. Is dit sterven? Dan is het sterven zoet. Laat geen waar Christen ooit vrezes voor sterven. O, de dood is mij zoet, dit bed is zacht. Christus' armen en kussingen, Zijn toelachingen en Zijn bezoeken zouden zeker de hel in de hemel veranderen. O, dat u maar eens zag en gevoelde, wat ik zie en gevoel! Kom en beschouwt een stervend mens, blijmoediger dan u ooit een gezond man zag, in het midden van zijn zoetste vermaak. O broeders, aardse vermaken zijn arme, slechte dingen, in vergelijking met een straal van deze heerlijkheid, die zo sterk in mijn ziel schijnt. O, waarom zou iemand van jullie zo droevig zijn, daar ik zo blij ben? Dit is de ure daar ik naar gewacht heb”.

Ongeveer acht en veertig uur vóór zijn dood werden zijn ogen duister, zijn kaken stonden stijf, zijn voeten waren koud, alle voortekenen van de dood waren bij hem aanwezig, zijn onderlichaam was bijna dood en ongevoelig, en toen, juist toen was zijn vreugde zo groot als ooit. Niet één woord drupte van zijn mond, of het smaakte naar Christus en naar de hemel. Hij moedigde de omstanders aan om God sterk aan te kleven, en Christus te volgen in een ootmoedige, gelovige en ijverige levenskoers voegende de ene trap van genade tot de anderen, en alle naarstigheid aanwendende, om hun roeping en verkiezing vast te maken. Dán zouden ze ook ondervinden dat zij een heerlijke doorgang zouden hebben tot de zalige eeuwigheid.

Maar het meeste van zijn werk bestond in de Heere te loven. Meer dan honderdmaal stond hij verwonderd over de grondeloze liefde Gods jegens hem. *O, waarom mij, Heere? Waarom mij?*

En dan gaf hij onderrichtingen aan degenen die hem kwamen bezoeken. Hij was bijna nooit stil, omdat de liefde van Christus en der zielen hem drong. Ieder ontving een bijzondere, getrouwe, bewegelijke waarschuwing. De leraar, die veel bij hem kwam, gebruikte dit als een reden om hem te bewegen, om nog langer te willen leven, en om geduldig Gods tijd uit te wachten. Hij zei tot John: „Gewis heeft de Heere nog iets voor u te doen, dat nog niet gedaan is; één enkel woord van opwekking voor een arme ziel, die u vergeten hebt”.

Toen enige leraars of Christenen tot hem kwamen, bad hij hen, dat zij al de tijd, die zij hadden, met hem in het loven des Heeren zouden doorbrengen. O, zei hij, helpt mij God te prijzen! Ik heb nu niet anders te doen, van deze tijd tot in eeuwigheid, dan God te prijzen en te beminnen. Ik heb, wat mijn ziel begeert op aarde; mij ontbreekt maar één ding, en dat is, een spoedige opheffing ten hemel. Ik verwacht niets meer, ik kan niets meer begeren, ik kan niet meer dragen. O prijst, prijst die oneindige onbepaalde

liefde, die, tot verwondering toe, op mijn ziel gezien heeft, en meer voor mij dan voor duizend van Zijn kinderen gedaan heeft. O, loof de Heere, mijn ziel, en al wat in mij is, love Zijn heilige Naam! O helpt mij, helpt mij, o mijn vrienden. Hem te prijzen met verwondering die zulke verbazende wonderen voor mijn ziel gedaan heeft. Hij heeft mij met Zijn goed vervuld. Hij heeft mij genade en heerlijkheid gegeven, en geen goed heeft Hij mij onthouden. Komt, helpt mij met lof; alles is te weinig. Komt, helpt mij, o heerlijke en machtige Engelen, die zo wel ervaren bent in dit hemels werk van lof. Prijst Hem, alle schepselen op de aarde! Laat al wat aanwezen heeft, mij helpen God te prijzen. Hallelujah, hallelujah, hallelujah! Lof is nu mijn werk, en ik zal voor eeuwig in dat zoete werk bezig zijn. Brengt de Bijbel en slaat Davids Psalmen op en laat ons een lofzang zingen. Komt laat ons een lofzang zingen; komt laat ons onze stem opheffen tot lof van de Allerhoogste. Ik zal met jullie zingen zolang als mijn adem duurt, en als ik er geen heb, zal ik het beter doen.”

Zich toen wendende tot enige van zijn vrienden die weenden, verzocht hij hun, dat zij om zijnentwil veeleer blij dan droevig zouden zijn. De blijdschap des Heeren versterkte hem, dat hij zoveel kon spreken, daar hij zo zwak was. In zijn ziekte nam hij zijn grootste vermaak in het lezen en overdenken van het 14e, 15e, 16e en 17e Kapittel van Johannes. Het 54e Kapittel van Jesaja was hem ook zeer verkwikkend. Het woord: *Met eeuwige ontfermingen zal Ik u vergaderen*, herhaalde hij dikwijls met grote vreugde. Hij beval de gelovigen het bestuderen van de beloften zeer aan, en wilde, dat zij hun eigendom daaraan zouden zeker maken, en dan zouden zij komen tot de fonteinen der vertroosting, en daarvan drinken tot hun verkwikking.

Volgens zijn begeerte werd de meeste tijd in het gebed met hem doorgebracht in het loven des Heeren, Hij riep steeds uit: „Nog meer lof! O, helpt mij God prijzen. Ik heb nu niet anders te doen; ik heb gedaan met het gebed en met alle andere instellingen; ik heb bijna gedaan met te verkeren met sterfelijke mensen, ik zal terstond Christus Zelf zien, *Die voor mij gestorven is, en mij heeft lief gehad, en gewassen heeft in Zijn bloed*. Eer weinige uren voorbij zijn, zal ik in de eeuwigheid zijn, zingende het gezang van Mozes en het lied des Lams. Ik zal terstond staan op de berg Sion, met een ontefbare hoop Engelen, en de geesten der volmaakte Rechtvaardigen, en met Jezus, de Middelaar van het Nieuw Verbond. Ik zal de stemmen van velen horen, en één zijn onder hen, die zullen zeggen: *Hallelujah, de zaligheid, en heerlijkheid, en eer en kracht zij de Heere onzen God!* Nog een zeer kleinen tijd, en ik zal zingen voor het Lam een gezang van lof, zeggende: Waardig zijt Gij te ontvangen de lof, Gij die geslacht zijt, en ons Gode gekocht hebt door Uw bloed uit alle geslachten, tongen, volken en natiën. En Gij hebt ons Gode gemaakt tot Koningen en Priesters, en wij zullen met U heersen tot in alle eeuwigheid. Mij dunkt, ik sta als het ware met een voet in de hemel, en met de andere op aarde. Mij dunkt, ik hoor de melodieën van de hemel, en ik zie door het geloof de Engelen wachten, om mijn ziel in de schoot van Jezus te voeren. Ik zal voor eeuwig met de Heere in heerlijkheid zijn, en wie kan nalaten, in allen dezen verblijd te zijn?

De dag voor zijn dood zag hij zijn broeder James, die zeer droevig bij hem stond, en van wie hij meende, dat hij enige uitschietende verzuchtingen tot God voor hem opzond, ernstig aan. Hij zei tot hem: „Ik dank je lieve broer, voor je liefde. Je bent nu biddende voor mij, en ik weet, je hebt mij zeer lief. Maar Christus heeft mij tienduizendmaal meer lief dan jij. Kom en kus mij, lieve broer, eer ik sterf.” Hij kuste hem met stervende lippen, en zei: „Ik zal voorgaan, en ik hoop u zult mij daarna in de

heerlijkheid volgen". Hoewel hij bijna altijd God prees, en die bij hem waren opwekte om hun eeuwig heil te behartigen, en hun deel aan Christus te verzekeren. Hoewel hij enige nachten zeer weinig sliep, was zijn verstand toch niet in het minste gekrenkt, maar zijn spreken was tot verwondering van allen, tot het laatste ogenblik van zijn leven zeer Godvruchtig en verstandig.

Weinige uren voor zijn dood, riep hij al zijn nabestaanden, vrienden en broers bijeen, om hun nog een plechtige waarschuwing te geven, hen te zegenen en voor hen te bidden, naarmate zijn adem en kracht hem dat toelieten, En wat hij met veel gezag, genegenheid en geestelijkheid deed.

Ten eerste dankte hij zijn moeder voor haar tere liefde tot hem. Hij verzocht, „dat zij mocht in arbeid zijn, om te zien dat Christus een gestalte mocht krijgen in de overige van haar kinderen, en dat zij mocht zien de arbeid van haar ziel, en hen met vreugde ontmoeten in die grote dag". Daarna belastte hij al zijn broers en zusters in het algemeen, „zoals zij het zouden kunnen verantwoorden voor God, dat zij zich zeer gehoorzaam zouden gedragen omtrent hun lieve moeder".

Voor zijn oudste broer William, in wiens huis hij ziek lag, was zijn gebed: „Dat hij mocht verslonden worden door de liefde tot Christus en tot de zielen van anderen, en meer en meer een voorbeeld zijn in zijn leven, en meer voorspoedig in zijn predikdienst, en zijn loop met vreugde voleindigen mocht."

Zijn broer Andrew, (geboren 17-12-1635) een burger te Londen, die door noodzakelijke bezigheid verhinderd was bij hem te zijn, werd daarom echter niet vergeten, maar aldus gezegend: De God des hemels gedenke mijn arme broer te Londen. De Heere make hem waarlijk rijk, in hem de dierbare Parel te geven, en make hem een medeburger der heiligen en een huisgenoot Gods. De Heere verlosse hem van de zonden van de stad, en beware zijn hart van de wereld, en doe Christus daarin wonen. O, dat hij mag wezen, gelijk zijn naam is, een sterk man, en dat ik hem met vreugde mag ontmoeten."

Toen riep hij zijn broer James van wie hij hoopte, dat God hem een geestelijk vader gemaakt had. Tot hem sprak hij: „Broer James, ik hoop, dat de Heere u een schone erfenis heeft gegeven; de snoeren zijn u gevallen in liefelijke plaatsen. De Heere is uw Deel. Ik hoop dat de Heere u de waardij van Christus heeft getoond. Ga verder, lieve broer want Christus, de hemel en de heerlijkheid zijn waardig, dat men er om strijde. De Heere geve u meerdere overvloed van Zijn genade." Toen werd zijn broer Abraham geroepen, tot wie hij zei: „De zegen van de God Abrahams ruste op u, de Heere make u een vader van vele geestelijke kinderen."

Zijn vijfde broer was Jozef, welke hij zegende op deze wijze: „Hij zegene u, o Jozef die hem zegende, die afgezonderd was van zijn broederen. O, dat Zijn eeuwige armen u mogen vasthouden! Het Is genoeg, indien u nog moogt leven voor Zijn aangezicht. Mijn hart is werkende geweest omtrent u, arme Jozef I en .ik ben niet zonder hoop, dat de armen van de Almachtige u zullen omhelzen. De God uws vaders zegene n met de zegeningen van de hemel van boven."

Naast hem stond zijn zuster Maria, tot welke hij sprak: „Arme zuster Maria! Je lichaam is zwak, en je dagen zullen met bitterheid vervuld worden. Je naam is Maria; de Heere verzoete alles met Zijn genade en vrede, en geve je gezondheid in je ziel.

Wees geduldig, en verzeker je van Christus en alles is dan goed.”

Toen werd een andere broeder Jacob geroepen, die hij op deze wijze zegende: “De Heere make je waarlijk een Israëliet, in welke geen bedrog is. O, dat je mocht uren worstelen met God, en gelijk een vorst overwinnen, en niet weggaan zonder een zegen.”

Eindelijk bad hij voor zijn jongste broer Benjamin: „Arme kleine Benjamin! O, dat de Vader der wezen zorg drage voor jouw, klein kind, opdat je, die uw vader op de aarde nooit zag, hem met vreugde mag zien in de hemel. De Heere zij je Vader en je Deel; dat je mag wezen de zoon van je moeders rechterhand, en de vreugde van haar ouderdom”.

Toen vervolgde hij: „O, dat niemand van ons allen mag gevonden worden onder de onbekeerden in de dag des oordeels! O, dat een ieder van ons mag verschijnen met onze geachte vader en lieve moeder, voor Christus met vreugde! Opdat zij mogen zeggen: „Heere, hier zijn wij en de kinderen die Gij ons genadig gegeven hebt”. O, dat wij Gode mogen leven hier, en leven met Hem namaals!

En nu mijn lieve moeder, broers en zusters. Vaartwel! Ik verlaat jullie voor een tijd, en ik beveel jullie Gode en den woerde Zijner genade, Die machtig is u op te bouwen, en u een erfdeel te geven onder al de geheiligden.

“En nu, lieve Heere, mijn werk is gedaan, ik heb mijn loop voleindigd, ik heb de goeden strijd gestreden, voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid. Nu, kom lieve Heere Jezus! Kom haastig!”

Toen kwam de vrome predikant hem zijn laatste bezoek geven, en terwijl die tot hem sprak, was zijn hart brandende van liefde en blijdschap, wat tranen van vreugde uit de ogen van die leraar perste, die verbaasd was dat hij een stervend mens hoorde spreken, alsof hij bij Jezus en in de onmiddellijke tegenwoordigheid van God was geweest. Onuitsprekelijke vreugde was in zijn hart, en zijn gezicht stond lachend. Men kon de genade en heerlijkheid eruit aflezen. Iedereen die bij hem was, moest de Heere lof spreken, en hem helpen de Heere prijzen. Een weinig vóór zijn dood was hij biddende, of liever God lovende, en zo vervoerd door verwondering en vreugde, dat hij zich nauwelijks kon onthouden om te juichen van blijdschap. In het besluit van het gebed zei hij met een luide stem, met grote vreugde en vurigheid: *Amen, Amen!*

Toen naderde de dood om zijn werk te doen; zijn handen en voeten werden zo koud als leem, en het koude zweet lag op hem. Hij was zeer blij toen hij gevoelde dat zijn geest nu zou uitgaan. De dood was hem zeer welkom, en al waren de angsten van de dood sterk, nochtans werkte dat gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid zodanig, dat hij die bittere pijnen met veel lijdzaamheid en kloekmoedigheid verdroeg. In die hevigheid van pijn verzocht hij zijn oudste broeder dat hij hem wat lager wilde leggen en een kussen van hem afnemen zou opdat hij gemakkelijker mocht sterven. Zijn broer antwoordde, dat hij om een wereld niets durfde doen, dat zijn dood een ogenblik mocht verhaasten. Toen was hij tevreden, en gaf hij zich zachtmoedig geheel aan Gods bestuur over. Een half kwartier daarna, al zijn krachten verzamelende, keerde hij zich een weinig aan de een zijde, en in een ogenblik ging zijn ziel uit naar de Heere, ontslapende in Jezus, in het jaar 1657, in Juni, oud zijnde tussen de drie- en vierentwintig jaar.

EINDE.